

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LXVIII Nr. 25

KETVIRTADIENIS, GRUODŽIO (DECEMBER) 8, 1988

KAINA 25¢

Kasdien

Po prezidento rinkimų
Artinasi gruodžio 16 d.
Iš pranešimo J. Centre
Melš kaip melžė "vadavimu"

Artinasi gruodžio 16-oji d. Tai data, kuri visiems laikams yra įrašyta į lietuvių tautos istoriją. Prieš 70 metų gruodžio 16 dieną Vilniuje buvo paskelbta proletarinė revoliucija ir įkurta laikinoji darbininkų ir vargingųjų valstiečių Tarybų valdžia.

Neilgai ji truko. Lietuviškoji buržuazija su pagalba iš užsienio ją sutriuškino. Tačiau revoliucija paliko gilius pėdsakus ir Lietuvos darbo liaudžiai viltį, kad anksčiau ar vėliau ji bus laimėtoja. Ir 1940-aisiais metais Tarybų valdžia buvo atstatyta.

Buvo atstatyta, bet kaip žinome, buvo stalinizmo užgožta. Tik dabar pradeda atsigaivinti. Ir nėra abejonės, atsigaus ir suklestės.

Amerikos liaudis prezidento rinkimuose į senatą ir Atstovų Rūmus pasiuntė papildomai demokratų. Jeigu demokratas M. Dukakis po pirminių rinkimų nebūtų parodęs Jesse Jacksonui špygos, būtų ir jį pasiuntusi į Baltuosius rūmus, kaip pažangiųjų nuotaikų prezidentą.

Ką liaudžiai duos laimėjusius rinkimus korporacijų republikonas Bush, prašosi klausimas. Jesse Jackson sako, jog rasiniu atžvilgiu Bush nebus toks kietas kaip yra prez. Reaganas. Užsienio politikos atžvilgiu, pagal Maskvos nuotaikas, tes ir toliau prez. Reagano pradėtasias derybas su TSRS.

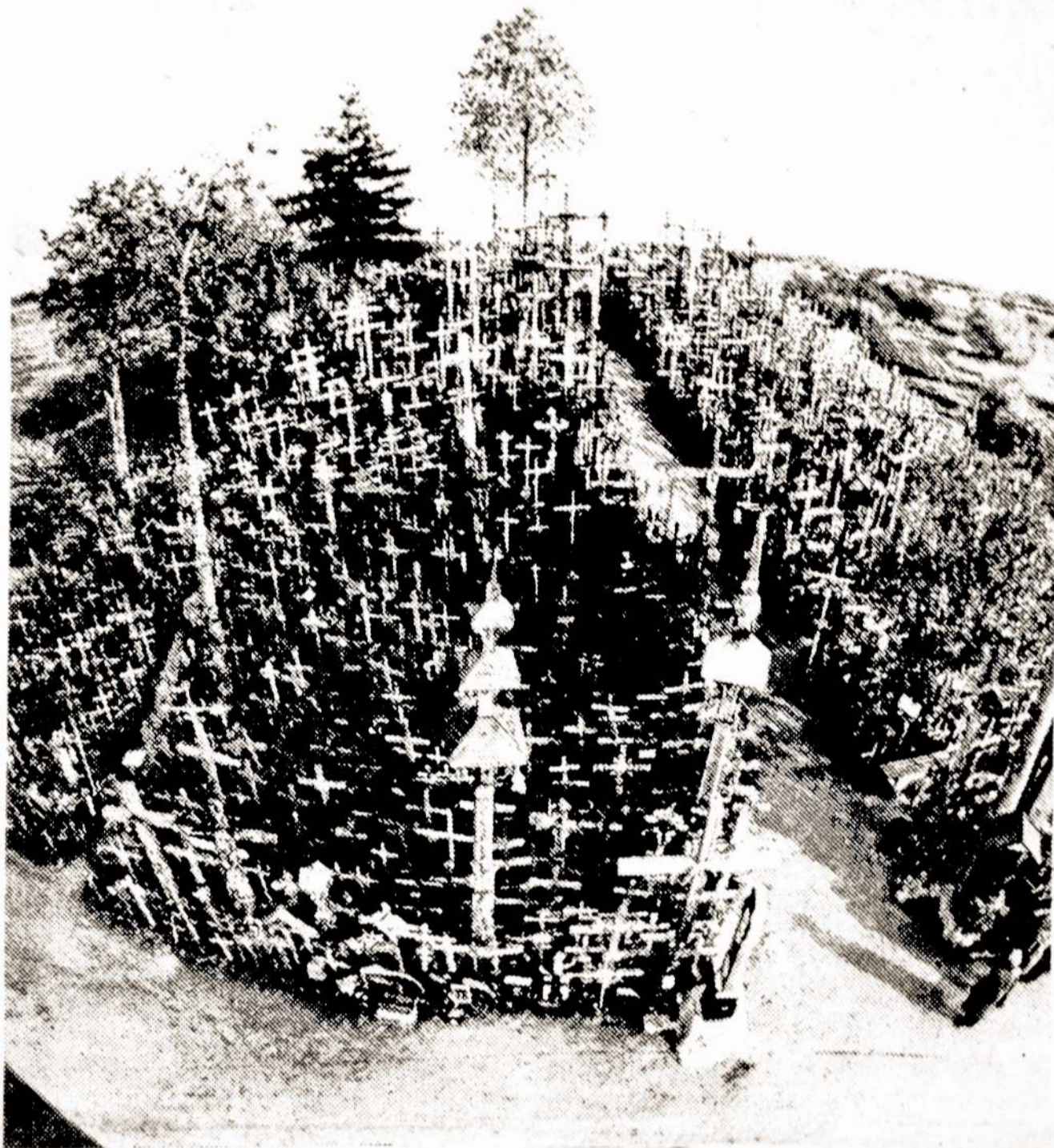
"Tėviškės" draugijos kvietimu į Lietuvą buvo nuvykęs dypukiškios Lietuvos Bendruomenės pirmininkas dr. V. Bieliauskas dalyvauti Sąjūdžio steigiamajame suvažiavime. Grįžęs iš Lietuvos Chicagoje Jaunimo centre jis neseniai davė pranešimą.

"Drauge" lapkričio 11 dienos laidoje Juoz. P. rašo, jog "Prof. V. B. Bieliauskas tarėsi su Sąjūdžio atstovais ir Laisvės Lygos atstovais, kurie prašė siųsti paramą per L. Bendruomenę, kuri turi atsiskaitymo kortelę. Dr. A. Razma paskelbė, kad LB turi asmenį, kuris telks aukas Lietuvos reikalams.

Vadinasi, "vadavimo" karvutė užtrūko, dabar atsirado kita, vadinamoji Laisvės Lyga melžimui naujosios ateivijos pilkają masę.

Kas gi yra toji Laisvės Lyga? Tai Sąjudyje dalyvaujančiųjų a la Terleckas bei Sadūnaitė žmonių grupelė, siekianti per persitvarkymą smetoninės Lietuvos nepriklausomybės.

Ar ilgai Laisvės Lygos tai žmonių grupei seksis kišti koją Sąjūdžio vadovaujajamam persitvarkymui, nelengva pasakyti. Tačiau

Tūkstančiai įvairiausių kryžių pastatyta Jurgaičių piliakalnyje, netoli Šiaulių. Kalno atsiradimą gaubia daug ir gaudų, pasakojama, kad nuo seniausių laikų čia susirinkę žmonės dievams nešdavo aukas, kurendavo ugnį, giedodavo, vėliau dėl įvairių priežasčių gyventojai piliakalnyje pradėjo statyti kryžius. Šiuo metu šis Kryžių kalnas tapo unikaliu, kurį gausiai lanko turistai.

Antano Dilio nuotraukoje: Kryžių kalnas netoli Šiaulių.

Delegatas

1915—1916 metais Žemaitijoje jau ėmė veikti nelegalūs jaunimo rateliai, kurie daugiau ar mažiau įsitraukdavo į revoliucinę veiklą prieš vokiškuosius okupantus ir vietinius išnaudotojus. Štai savo pranešime Maskvoje Lietuvių sekcijų Centro Biure Maskvoje, įvykusiame 1918 metų rugpjūčio 29 dieną, Pranas Eidukevičius pranešė, kad vilniškio partinio centro atstovai, lankydami Žemaitijoje, Sedos apskrityje, surado 13 tokių kuopų-ratelių.

Netrukus daugelis šių kuopų bei ratelių dalyvių įsijungė į komunistinę veiklą ir tapo pirmųjų partinių organizacijų nariais.

Jaunasis Židikų mokytojas Klemensas Juodka tuomet priklausė Vižančių kaimo kuopelei, į kurią įstojo dar 1916 metais. Iš pradžių tai buvo nelegalus jaunimo ratelis, kuris ruošdavo vakarus, skaitydavo pažangiųjų rašytojų kūrinius, skleidavo ateistines mintis. Vėliau ratelio nariai pradėjo gauti komunistinę literatūrą — komunistinių lapelių, „Tiesos“ numerių. Juos skaitydavo, platindavo.

Buvęs Lietuvos Komunistų parti-

emigracijoje reakciniams nacionalistams dypukiją melžti kaip melžė "vadavimu", nėra abejonės, gal ir bus lengviau, nes Lietuvoje suplevėsavo trispalvė, pradėjo skambėti "Lietuva tėvynė mūsų" ir p.

S. J. Jokubka

jos I suvažiavimo delegatas, Klemensas draugas ir bendramintis Antanas Seputa savo atsiminimuose rašė: „Aktyviau pradėjome veikti 1917 metų pabaigoje. Telšiuose, Ylakiuose, Židikuose ir kitur susidarė kairiųjų socialdemokratų kuopos. Jos buvo sudaromos iš dešimt narių. Atsiradus daugiau kaip dešimt narių, kuopa buvo skiriama į dvi kuopas. Aktyviu šių kuopų organizatoriumi buvo Adomas Mika...“ Ir toliau, prisimindamas suvažiavimą, jis rašo, kad pakvietai gavęs per Adomą Miką, kuris tuomet, pasprukęs nuo

arešto, gyvenęs Vilniuje ir lankęs mokytojų kursus. „Jis man pranešė, kada suvažiavimas įvyks, ir nurodė, kad atvykdamas aš pasiimčiau dar vieną kuopos narį delegatu į suvažiavimą. Savo ruožtu Adomas Mika siūlė pakviesti Židikų mokytoją Klemensą Juodką. Ir man atrodė, — rašė Seputa, — kad Juodkos kandidatūra bus geriausia“.

...Klemensas Juodka nedvejodamas sutiko. Tačiau, ką pasakyti klebonui, kuris buvo ne tik mokytojas mokykloje, bet ir inspektorius, ir viršininkas. Reikėjo gud-

rauti: „Važiuoju, klebone, į Mažeikius dantų gydyti“, — pasiaiškino mokytojas. Ką gi, reikia, tai reikia, važiuok — klebonas sutiko.

Svarbiausia kliūtis nugalėta. O dabar — į Vilnių, į suvažiavimą. Bet pasiekti Vilnių taip pat ne mažesnė kliūtis. Ką žinai, kas gali nutikti kelyje. Juo labiau kai kiekviename žingsnyje maišosi kaizeriniai okupantai, kai aplink smizinėja jų žandarai ir šnipai... Klemensas Juodka ligi šiol prisimena šios kelionės „nuotyki“:

...Mudu su Antanu Seputa iš Židikų išvykome į Lušę. Ten sėdė į traukinį, kaip ir visi keleiviai, kuo ramiausiai važiuojome iki Šiaulių. Šiauliuose į mūsų kupę įsėdo du jauni vyrukai. Ir vienas iš jų toks akylus, kad, rodos, pasižiūrėję į tave, ir tave, ir tavo mintis išskaito. Mudu su Antanu šiurpas nukrėtė. Pamanėm, jog čia vokiečių žvalgybininkas. Galvojam, jog kas nors jau bus pranešęs, kur mes vykstam... Mes į juos pasižiūrėm, jie į mus. Taip nejaukiai važiuojame iki Kėdainių. Kėdainiuose jie abu išlipo. Lyg palengvėjo, bet ir vėl — o gal nuėjo žandaro atsivesti. Mus areštuos ir mes savo tikslo nepasieksime. Ką turėjau pasirašęs, paslėpiau čia pat, vagonė... Vienas skambutis, kitas, trečias... Vyrukai negrįžta. Pasijudino traukinys, palengvėjo. Bet ir vėl — o gal jie praneš į Vilnių, ir mums ten išlipus, suims. Taip, lyg šaltu vandeniu aplieti, pasiekėme Vilnių. Čia mus pasitiko mokiniai iš internato, nusivedė į mokyklą, kur ir nakvojome... Ryta į internatą ateina tie patys du vyrukai. Na, manome, viskas baigta. Bet štai vienas jų paduoda ranką ir sako: „Karolis Požela“. Šypsosi ir priduria: „Prakeikti žemaičiai, jūs mus taip išgąsdinote“. Aš tuo pačiu irgi atsakau, jog ir mes jus gerai žmonėmis nelaikėme. Ant-rasis iš jų buvo mokytojas Simonas Grybas iš Šiaulių. Na, žinoma, pasikalbėjom tuomet, pasidalinom savo įspūdžiais... O vakare, apie aštuntą valandą, mus nuvedė į dabartinį P. Cvirkos skersgatvį, į namą su palėpe. Prie šio namo dabar prikaltas memorialinė lenta su užrašu: „Čia vyko Lietuvos Komunistų partijos I suvažiavimas“. Užlipome laiptais, kurie iš lauko vedė į palėpę. Mūsų ten susirinko apie 40 žmonių — 34 delegatai ir 6 svečiai. Kambariukas, kuriame vyko suvažiavimas, buvo nedidelis, na, gal kokių 16—18 kvadratinų metrų, o virtuvėlė — dar mažesnė. Šičia mes ir talpinomės. Dury buvo uždarytos, langai taip pat, nes bijojome, kad kas nors nepastebėtų ir neįtartų. Nuo aštuonių valandų vakaro iki ketvirtos valandos ryto išbuvo tvankiame ir, kaip silkės susispaudę, kambarėlyje... Bet, nežiūrint to, buvo labai įdomu. Nors ir išvargę ir dėl ankštumo vos nedusome, bet nusiteikę buvome labai paki-

Nuotrauka iš 1917 m.

Šią laidą skiriame proletarinės revoliucijos
Lietuvoje 70-mečiui minėti

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Lietuvoje persitvarkymas žengia leniniškai

Kaip tarp Amerikos pažangiųjų lietuvių, taip tarp naujų ateivių girdisi visokių šnektų bei kalbų apie persitvarkymo sąjudį Lietuvoje. Kairuoliški sektantai šnibžda, kad sąjudis Lietuvą veda į kažkokį komunistinį kapitalizmą. Senesnio amžiaus nemaža žmonių džiūgauja, kad grįžus į Lietuvą gyventi bus galima gauti Social Security senatvės pensijos čekius. Dypukijoje karaliauja pasididžiavimas, kad išėjo laimėtojai... suplėvėsavo trispalvė, skamba "Lietuva tėvynė mūsų", netgi katalikams gražinta Vilniuje katedra. Laukusieji anų laikų smetoninės Lietuvos vaikštinėja pasimete, ir t. t.

Žinoma, toli nuo Lietuvos gyvenantiems nelengva suvokti kas ten darosi. Reakcinių nacionalistų laikraščiuose žinios iš Lietuvos tendencingos, didžiojoje komercinėje spaudoje dažnai iškreiptos, "Vilni" reakcininkai tebelaiko nustūmę tik pažangiejiems. Iš Lietuvos periodinės spaudos beveik neateina, išskiriant "Gimtąjį kraštą". Nenuostabu, kad klausantis emigracijos lietuvių pilkojoje masėje šnektų bei ginčų apie įvykius Lietuvoje ir tą persitvarkymo sąjudį, ima juokas.

Išties, koks yra tas persitvarkymo sąjudis? Atsakymu paimkime persitvarkymo iniciatyvinės grupės spalio 21 d. Vilniuje sušauktąjį persitvarkymo sąjudžio steigiamąjį suvažiavimą.

Suvažiavime iš įvairių Lietuvos vietų dalyvavo 1,021 delegatas, daugiau kaip 400 žurnalistų, jų tarpe iš 17 užsienio šalių 103, kaip "New York Times", "Los Angeles Times", "Toronto Star" ir daugelio kitų Vakarų pasaulio didlapių žurnalistai. Nemaža dalyvavo pasaulinio mąsto žinių agentūrų atstovų, netgi ir "Amerikos Balso" radijo stoties. Svetio buvo pilnutėliai didžiuliai Vilniaus sporto rūmai.

Atidaromojoje sesijoje suvažiavimą sveikino pats Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto pirmasis sekretorius Algirdas M. Brazauskas ir suvažiavimui ir besikūriamiam persitvarkymo sąjudžiui linkėjo geriausios sėkmės. Daugiau kaip dvi dienas trukęs suvažiavimas numatė sąjudžio veiklos programą, užgrynė apie 30 rezoliucijų. Rezoliucijos nebuvo visos vienbalsiai užgirtos, bet sveikinimo telegrama TSKP generaliniam sekretoriui M. Gorbačioviui buvo užgirta vienbalsiai ir suvažiavimo svečių ilgai trunkančiais plovimais. O telegrama skamba štai kaip:

"Lietuvos persitvarkymo sąjudžio pirmasis suvažiavimas sveikina Jus ir TSKP Centro Komitetą, linki Jums jėgų ir sėkmės sunkiame, istoriškai svarbiame revoliuciniame persitvarkymo darbe. Mes dėkojame Jums už sumanymą, už iniciatyvą. 1021 demokratiniai išrinktas suvažiavime delegatas įgalioja Jums pareikšti, kad visa Lietuva už persitvarkymą, jog Lietuva sugeba iššluoti savo kiemą ir padaryti, kad mūsų ūkis klestėtų.

Sąjudis susiformavo 1988 m. birželio 3 d., tačiau jo šaknys giliai siekia istoriją. Į persitvarkymą mes žengiame leniniškai, per nacionalinio orumo susigrąžinimą, su visiško Tarybų respublikos suverenumo šūkiu. Todėl sąjudis vienija praktiškai visus gyventojus, tapo masiškiausiu dalyvavimo Lietuvos visuomeniniame gyvenimo forma. Sąjudyje dalyvauja komunistai, inteligentija, darbininkai, valstiečiai, lietuviai ir kitų tautybių žmonės. Mes dirbame petys petin su partija. Mes siekiame Tarybų Sąjungos federalinės santvarkos, stiprindami Tarybų Lietuvą.

Prašome spręsti apie mus iš mūsų konkrečių veiksmų ir prašome prisidėti prie Lietuvos apsisprendimo suverenų TSRS tautų šeimoje.

Mes tikime Jumis, Michailai Sergejevičiau. Jūsų žodžiai — mūsų plakatuose. Sąjudis nenukryps nuo partijos nubrėžto kelio, nuo kelio, vedančio į gilumines ir konstruktyvias permainas mūsų gyvenime".

Vadinasi, persitvarkymo sąjudis žengia leniniškai, per nacionalinio orumo susigrąžinimą, dirba petys petin su partija, nenukryps nuo partijos nubrėžto kelio ir Gorbačiovo žodžiai sąjudžio plakatuose.

O kokie Gorbačiovo žodžiai, komentarų nereikia. Jie šaukia atsikratyti stalinistinių darbo metodų.

DELEGATAS [Atkelta iš 1 pusl.]

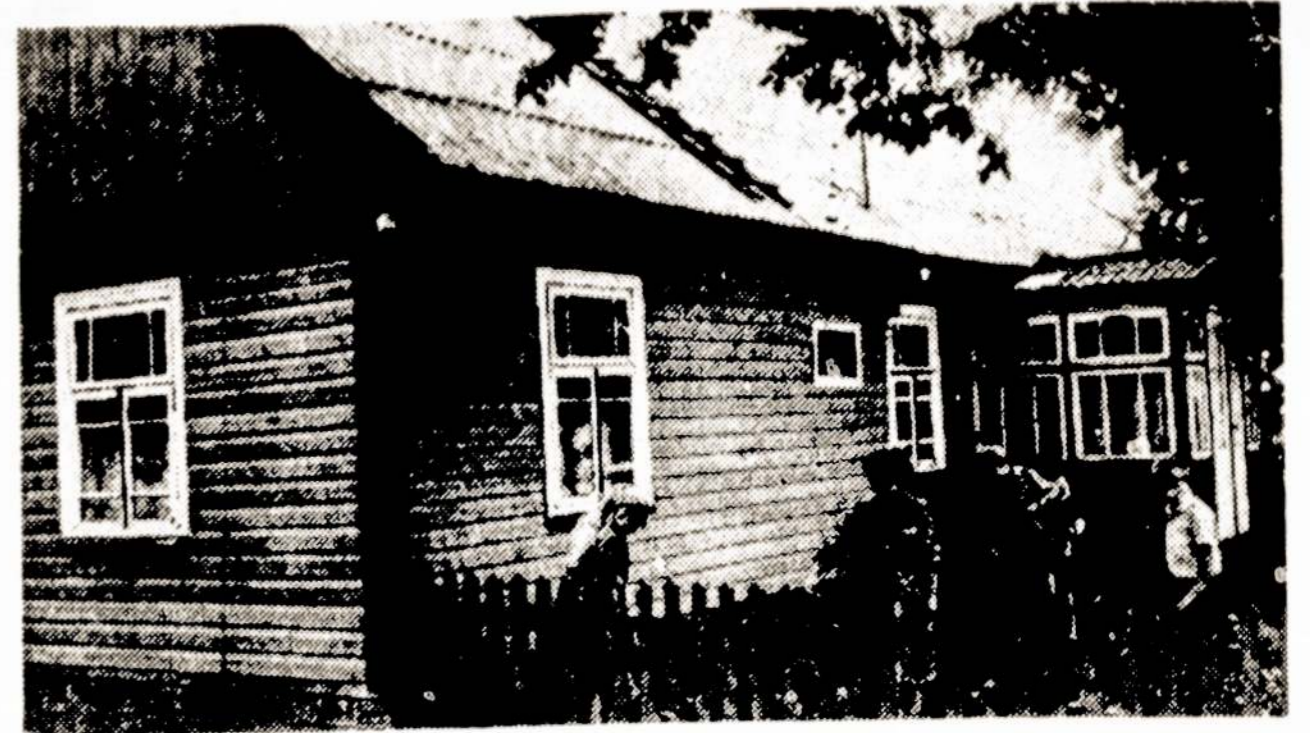
liai. Su didžiausiu įdomumu klausėmės Prano Eidukevičiaus pranešimo apie einamąjį momentą... Pirmininkavo mokytojas Aleksandras Jakševičius, kuris ir dabar tebėra dar žvalus ir daug kur lankosi, pasakodamas apie kovas už Tarybų valdžią Lietuvoje. Konferavome tris dienas ir vis kitoje vietoje. Tai darėme konspiracijos sumetimais.

Pasibaigus suvažiavimui, buvo-

me aprūpinti literatūra ir grįžome namo...

Vilniuje užtrukome apie savaitę. Parvažiavęs prisistačiau klebonui. Šis, žinoma, nustebo, kad taip ilgai negrįžau. Pasiteisinu, kad ne taip jau sklandžiai ėjo gydymas, na, bet dabar dantys pagydyti ir esu sveikas.

Po poros savaičių klebonas sukvietė parapijiečius prie bažnyčios. Diena buvo graži, saulėta. Klebonas kalbėjo apie tai, kad reikia pasiųsti delegatus sveikinti

1918 metų rugsėjo 15 dieną Kapsuko rajono Užbalių kaime, mažajame valstiečio Bartuškos namuose, įvyko pirmoji LKP partinė konferencija, kuri buvo rimtas žingsnis LKP pirmajam suvažiavimui sušaukti.

Dabar Bartušku sodyba gražiai tvarkoma Šunskų devynmetės mokyklos jaunųjų kraštotyrininkų, kuriems padeda mokytoja Elena Bindokienė.

Nuotraukoje: namas Užbaliuose, kuriame vyko pirmoji LKP konferencija. Gedimino Svitojaus nuotr.

buržuazinės valdžios su Smetona priešaky. Ir štai delegatu pasiūlė mokytoją, tai yra mane. Aš tuomet jau nebeišlaikiau ir atsistojęs išdrožiau viską, kaip galvoju. Pasakiau, kad mes šitos valdžios nepripažįstame, kad mes išsirinksimė valdžią patys ir išsirinksimė iš darbo žmonių. Sakiau, jog mums nereikia nei dvarininkų, nei fabrikantų. Žodžiu, įsikarščiauvau. Klebonui tai buvo lyg perkūno trenksmas iš giedro dangaus. Jis mane tikėtai tuomet ir pažino kaip reikiant. Visą išdrožęs, palikau susirinkimą ir parėjau namo. Žinoma, jaudinausi ir galvojau, kuo gi viskas baigsis. Rytd, kaip visada, nuėjau į mokyklą. Vaikai susirinko visi. Tačiau kitomis dienomis jų vis mažėjo, nes klebonas prigąsdino tėvus ir įsakė vaikų nebeleisti.

„Gyvate savo anty auginau“, — pareiškė tuomet klebonas apie mokytoją Klemensą Juodką. Ir, žinoma, ilgiau mokytojauti Židikuose Klemensui neteko. Jis išsikėlė į Vižančius, kur ką tik buvo atsidariusi mokykla, kuri priklausė vietinei kuopelei... Algos ten jau niekas nemokėjo. Gyveno ir maitinosi pas gerą draugą Juozą Milvydą, kuris fašistinės okupacijos metais buvo nukautas mirties stovykloje...

Nenutraukė Klemensas ryšių ir su Židikais, su Antanu Mikniumi, Stasiu Šeputa, Pranu Skutulu ir kitais, kurie, susikūrus Tarybų valdžiai, buvo išrinkti į revoliucinį komitetą.

1919 metų sausio mėnesį, vakare, Židikų valsčiaus būstinėje įvyko revoliucinio komiteto posėdis. Pirmininkas Antanas Miknius pasakojo apie padėtį valsčiuje, kalbėjo apie komiteto darbą. Staiga triukšmingai atsivėrė durys ir į būstinę įsiveržė barzdotojis dvarininkas Plechavičius su savo gaujos nariais.

— Rankas aukštyn! — suriko Plechavičius, ir, nelaukdamas, kada žmonės pakels rankas, tuoj pat pradėjo šaudyti... Šaudė ir jo bendrininkai.

— Vyrai, pro langus, — suriko kažkas. Žmonės puolė prie langų, o banditai vis šaudė...

— Kartu su manimi, — prisimeną Ragmanius, — jie suėmė Juozą Gaurilį, Juozą Bružą, Juozą Ruckį ir vos gyvą Antaną Miknį — iš viso penkis žmones. Mus vedė kalinti į vienintelį Židikuose dviejų aukštų namą... Naktį Antanas Miknius mirė".

„Žiauriai siautėjo Plechavičius Zemaitijoje. Baisią neapykantą židikui, meilę ir pagarbą kankiniam rodė darbo žmonės. Naktimis jie papuošdavo naujai supiltus Plechavičiaus aukų kapus gėlėmis, vainikais, vėliavomis, kryžiais su nužudytųjų pavardėmis..."

Klemensas Juodka taip pat pateko į Plechavičiaus nagus.

— Tiesiog ligi šiol negaliu suvokti, kaip man pasisekė atsipirkti, — sako Klemensas Juodka. — Vienok iš gimtųjų apylinkių turėjau dingti visam laikui.

Ne viename Zemaitijos kampe lyje po teko mokytojauti Klemensui Juodkai. Jis nuolatos buvo kilnojamas iš vietos į vietą, iš vienos mokyklos į kitą. Susigyvenai su žmonėmis, pamilo jie tave — blogai, kraustykis kitur. Ir taip per visą buržuazijos valdymo laikotarpį, nes švietimo ministerijoje prie jo pavardės buvo priedėlis „bolševikas“. 1923 metais atsikėlęs į Šiaulius ir kurį laiką čia dirbęs, po 1926-ųjų metų perversmo Klemensas Juodka iš Šiaulių buvo iškeldintas. Neturėjo jis teisės Šiauliuose gyventi ir fašistinės okupacijos metais. Ir tik pasibaigus karui, Klemensas tapo tikru šiauliečiu. Ilgą laiką jis ėjo atsakingas švietimo skyriaus vedėjo pareigas.

Vėliau Klemensas Juodka — personalinis pensininkas, gatvių komiteto pirmininkas, Šiaulių miesto gėlininkų sekcijos pirmininkas. Jo ir jo mokinių gėlininkų išaugintos begonijos puošia žuvusių kovotojų kapus, teikia tyro džiaugsmo gyviesiems: jaunavedžiui ir nuotakai, varduvininkui ir motinai gimdyvei, visiems, kurių gyvenimą lydi ir puošia gėlių žiedai, šviesus džiaugsmas ir tokia pat šviesi laimė, dėl kurios ir kovojo Klemensas Juodka, Antanas Miknius, Juozas Molvydas, Antanas Šeputa ir daugelis kitų žemaičių, nepamirštamaisiais 1918—1919 metų socialistinės revoliucijos Lietuvoje metais.

Mirė Klemensas Juodka 1972 metų liepos 26 dieną Šiauliuose. Antanas Kybartas

Trumpai

— Tarybų Sąjungos archyvu vykdomosios tarybos darbuotojas Vsevolod Tsaplin spaudos konferencijoje, vykusi Maskvoje, pasakojo, jog netgi ir pagrindinis archyvas bus atviras publikai.

— Ohio visuomenės advokatinė grupė OPIC siekia, kad valstijos vyriausybė galėtų į savo rankas perimti sveikatos apdraudos Blue Cross ir Blue Shield korporaciją.

— Viešosios nuomonės sekėjų duomenimis, Čilėje darbo liaudis buvo svarbiausiu faktoriumi, kad Pinočetas pralaimėjo rugsėjo 5 d. plebiscitą.

— Kino artistas Jack Lemmon tapo apdovanotas Ralph Bunche taikos premija už veiklą taikos labui.

— Rezervų banko prezidentas Alan Greenspan sako, jog valstybės biudžeto deficitas kasasi po šalies ekonomikos pamatais ir gali krašto ūkį sugriauti.

Vilnis, 1988 m. gruodžio 8 d.

Kruvinas buržuazijos kelias į valdžią

Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos veikiami Lietuvos darbo žmonės 1918 metų pabaigoje pakilo į kovą su kaizeriniais okupantais, miesto ir kaimo engėjais, siekdami savo kraštui laisvės, esminių revoliucinių permainų. Liaudis savo revoliucine kova pasiekė, kad Tarybų valdžios organai buvo sudaryti beveik visoje Lietuvoje, susikūrė Lietuvos Tarybų Respublika. Vyko nuožmi klasių kova, pilietinis karas.

“1918 metų pabaigoje, — rašė Z. Angarietis, — mes matėm Lietuvoj tokį paveikslą — miestuose ir kaimuose ginkluojasi darbininkai ir kaimų biednuomenė ir imasi kovos, kad nuverstų okupantų jungą nuo Lietuvos darbo žmonių pečių ir įkurtų darbininkų ir valstiečių valdžią, o Lietuvos buržuazija ir buožija eina išvien su okupantais ir organizuoja pulkus prieš Lietuvos darbininkus ir kaimo biednuomenę”.

Savo ginkluotos jėgos, kurią būtų galėjusi panaudoti prieš sukiliusius darbininkus ir valstiečius, Lietuvos buržuazija dar neturėjo. Siekdama apginti savo siaurus klasinius interesus, ji sudarė sandėrį su Vokietijos vyriausybe, kovai prieš savo liaudį karštligiškai ieškojo paramos tarp Antantės ir JAV imperialistinių sluoksnių.

“Nutarta samdyti vokiečius kareivius savanorius į krašto apsaugą. Mūsų karo pajėgos yra silpnos”, — rašoma buržuazinio ministrų kabineto 1918 m. gruodžio 23 d. protokole.

1919 m. kovo mėn. buržuazinė valdžia nutarė mokėti vokiečių samdiniams (iki 20.000 kareivių) po 4 markes per dieną. Tam panaudotos lėšos iš 1918 m. gruodžio mėn. gautos 100 mln. markių Vokietijos paskolos. Visuomenei apgauti susitarta štabo pranešimuose rašyti, kad veikia lietuvių kariuomenė, padedama vokiečių samdinių.

Su vokiečių interventų pagalba 1919 m. sausio viduryje buvo likviduota Kauno darbininkų atstovų taryba, vėliau išvaikyti Tarybų valdžios organai Kalvarijoje, Kazlų Rudoje, Pilviškiuose ir kitose vietose.

Vokiečių kariuomenė alino krašto ūkį, plėšė Lietuvos kaimus, terorizavo gyventojus, žudė tarybinius aktyvistus. Nuo vokiečių okupantų rankos krito kovotojai dėl Tarybų valdžios F. Kelpša, J. Lemežonas, A. Scmeta (Žagarė, 1919 m. kovas), J. Andriulis, A. Pajauskas, A. Veseliūnas (Laižuva), K. Kirlys, A. Tomkevičius (Naudvaris, Panevėžio aps., 1919 m. balandis).

“Nėra tos nakties, — 1919 m. kovo 25 d. pranešama iš Šiaulių apie vokiečių darbus, — kad jie ko nors neapiplėštų, išveda (nuo žmonių) paskutinius arklius ir karves. Šiauliuose kovo 21 turgyj sušaudė tris žmones be jokio pamato ir keletą sužeidė”.

Ukmergės apskrities valdybos 1919 m. birželio 14 d. pranešimas Vidaus reikalų ministerijai atspindi Vilnis, 1988 m. gruodžio 8 d.

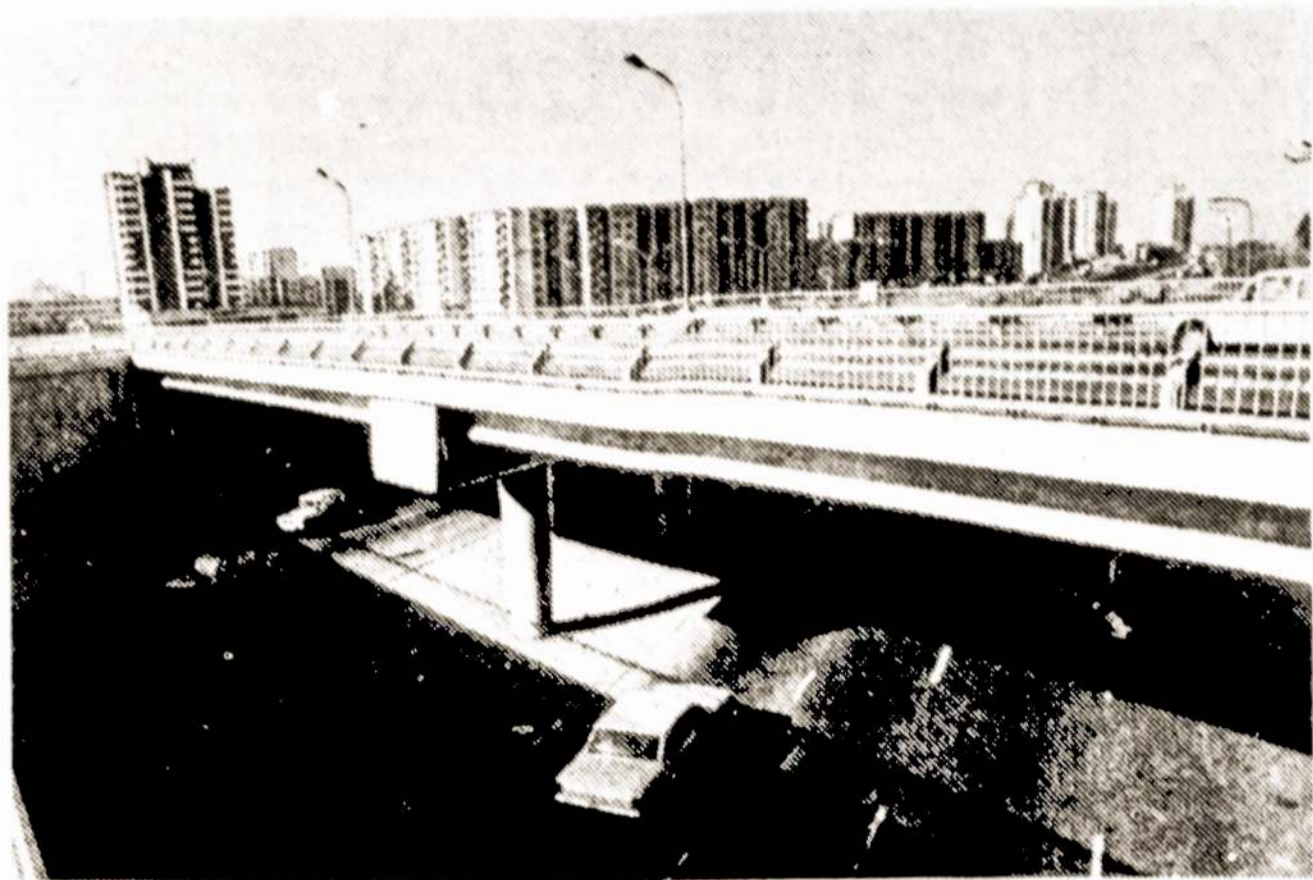
di vokiečių savavaliavimą Ukmergės apylinkėse: “Vokiečių kareiviai, apsistoję privatiniuose namuose ir dvaruose, gano daržus, pievas, ima furmankas savo važinėjimams nieko nesiklausdami, ima nuo žmonių grūdus, mėsą ir kitus produktus, nieko už tai nemokėdami, taip pat vagia arklius ir gyvulius. Nežiūrint į mūsų prašymus bei protestus, vokiečių valdžia nieko nedaro ir savavaliavimas besitęsia toliau, žmonių ūpas baisiai nupuolęs”.

Žemės ūkio ir valstybės turtų ministerija gavo įgaliojimų pranešimą iš Biržų: “Liepos 11 d. atvyko į Biržus apie 180 vokiečių kareivių raitelių ir partizanų su 16 kulkosvaidžių ir dviem armotomis. Vokiečių kareivių dalis priklausė prie 1-os kampanijos MC karininko Krafto, dalis prie Preveno kuopos. Iš pat ryto vokiečių kareiviai paslėmė plėšimais. Įsiveržė į Biržų paštą, išplėšė pašto kasą, paėmė pinigų ir markes. (...) Tą pačią dieną 11 d. po pietų vokiečių kareiviai ėmė plėšti kaimus. Nušovė keletą kiaulių, avių, primušė kaimo žmones”. Gana išraiškingas ir karo komendantto S. Zaskievičiaus raportas iš Vilkiškių: “Kasdien dešimtimis plaukia skundai apie vagystes, plėšimus, išnaudojimus vokiečiais vietos gyventojų, kuriems nėra kur pasislėpti ir savo mantą apsaugoti. (...) Jaučiama, kad vokiečiams išeinant mums gresia galutinis apipilėjimas”.

Tai tik keli iš daugelio dokumentų, kurie rodo, kaip žvėriškai elgėsi vokiečių samdiniai su Lietuvos gyventojais. Buržuazinė valdžia buvo pakankamai infernuota apie jų piktadarystes. 1919 m. birželio 14 d. vyriausybės posėdyje teisingumo ministeris L. Noreika pripažino, kad “plėšimai dabar viešpatauja visur kur yra vokiečių kariuomenė”. Tačiau buržuazinė valdžia taikstėsi su tokiu okupantų elgesiu, pataikavo jiems, kadangi kontrrevoliucinėje kovoje vokiečių interventai buvo patikimas buržuazinės valdžios ramstis.

Tik karinės jėgos padedami galėjo laikytis buržuazinės valdžios organai vietose, nes darbo žmonės jų nerėmė. Būdingas šiuo požiūriu Šiaulių valsčiaus buržuazinio komiteto 1919 m. kovo 21 d. raštas Tauragės karo komendantui. Čia prašoma karinės pagalbos komiteto apsaugai: “Išvijus vokiečiams didžiumiečius (bolševikus, — K. T.) iš Kuršėnų apskrities, — sakoma jame, — ir pasiluosavus šaukėnų miesteliui nuo valdžios didžiumiečių, atsiranda reikalingas neatbūtinamas ir skubus sutverti stiprią ir atsakančią vietos valdžią (komitetą).

Komitetas, tiesa, jau sutvertas, bet jam gresia pavojus. Pavojus gresia nuo tų pačių vietinių gyventojų. Vieni iš jų, prisigėrę didžiumiečių dvasios, laukia jų patgrįžtant, kiti, kad nelikti suimtais per vokiečių kareivius, slapstosi po girias, ir dabartinis komitetas ne tik neturi pasitikėjimo, bet dar

Vilniaus Seškinės mikrorajoną judri Ukmergės plento magistralė dalina į dvi dalis. Neseniai šias puses sujungė patogus pėsčiųjų ir transporto tiltas.

Algirdo Sabaliausko nuotr.

jam gresia pavojus užpuolimo ir išblaškymo, o tuomet vėl, be abejo, sutvers revoliucinį, tokį, koks buvo pirma”.

Revoliucinių idėjų veikiami, darbo žmonės priešinosi buržuazinės valdžios organų savivalei, nevykdė jų įsakymų ir nurodymų. Buržuazinės Lietuvos spaudos biuro (LSB) 1919 m. vasario 10 d. pranešime iš Skirnameunės rašoma: “... Žmonės nerimauja, valdžios mokesčių nemoka ir komitetu mažai pasitiki. Laukia ateinant bolševikų, manydami, kad jie gali pašalinti vokiečius”. Karininkas J. Gaudiešius 1919 m. gegužės 25 d. raporte nagrinėdamas priežastis, dėl kurių sunkiai vyksta buržuazinės kariuomenės dalinio formavimas šiauliuose, nurodo, be kita ko: “Padėjimas mūsų kariuomenės, be to, dar sunkus, kad vietiniai komitetai nieko negali nuveikti. Žmonės nepripažįsta jų ir nieko jiems neduoda”.

Baigdamas raportą, J. Gaudiešius daro išvadą, kad “reikalinga tikrai kieta ranka kariškos diktatūros”.

Darbo žmonių revoliucinį judėjimą Lietuvos buržuazija slopino karinėmis policinėmis priemonėmis. Tam pirmiausia tarnavo ir formuojamos buržuazinės kariuomenės daliniai. “Visur ir visose šalyse, rašė V. Leninas, — nuolatinės kariuomenės paskirtis — kovoti ne tiek su išore, kiek su vidaus priešu. Nuolatinė kariuomenė visur tapo reakcijos įrankiu, prieš darbą kovojančio kapitalo tarnu, liaudies laisvės budeliu”.

Šiuos Lenino žodžius patvirtina ir kruvini buržuazinės kariaunos veiksmai prieš savo liaudį Lietuvoje 1919 metais. “Pradedant spręsti kariuomenės organizavimo klausimą, — pabrėžė 1918 m. gruodžio 12 d. slaptame raporte krašto apsaugos ministeriui karininkai S. Nastopka ir M. Velykis, — artimiausiu uždaviniu reikia laikyti sukūrimą tokios kariuomenės, kuri galėtų palaikyti tvarką krašto viduje”. Šiame raporte suformuluoti ir konkretūs buržuazinės kariuomenės tikslai: “Nagrinėjant klausimą dėl kariuomenės organizavimo, — rašoma raporte, — būtina turėti du tikslus —

1) antraeilį — savo teritorijos apsaugojimą nuo kaimyninių valstybių kariuomenės įsiveržimo.

2) svarbiausia — tai vidaus tvarkos apsauga”.

Organizuojamos kariuomenės būriai turėjo ginti buržuaziją nuo proletarinės revoliucijos, svarbiausias buvo vidaus priešas — revoliuciniai darbininkai ir valstiečiai.

“Mes visi čia esame savanoriais, — pažymima formuojamo 2-ojo pėstininkų pulko 1919 m. sausio 28 d. įsakyme, — dėl apsaugojimo krašto nuo anarchijos ir betvarinės”.

Labai aiškiai buržuazinės kariuomenės tikslą yra apibrėžęs Panevėžio bataliono vadas J. Variakojis: “rauti bolševizmą iš pašaknų be jokio pasigailėjimo, nežiūrint vietos ir aplinkybių”.

Viena iš buržuazinės valdžios taikomų veiklos formų, įtvirtinti išnaudotojų valdžią, buvo baudžiamųjų ekspedicijų organizavimas. Caro valdžios pavyzdžiu buržuazinė vyriausybė siūsdavo baudžiamuosius būrius susidoroti su neklusniais darbininkais ir valstiečiais. Viena iš tokių ekspedicijų buvo surengta prieš Babtų valsčiaus valstiečius.

1919 m. vasario 11 d. Kauno apskrities komiteto pirmininkas J. Kundrotas, pasiūstas organizuoti buržuazinės valdžios organų, pranešė, kad “Babtuose jokios vietinės valdžios organo nebėra ir jo įvesti negalima, nes dauguma vietos gyventojų Lietuvos (buržuazinės — K.T.) valdžios nepripažįsta”. Vidaus reikalų ministeris ant pranešimo užrašė rezoliuciją: “Prašau tuoj suteikti žinių, kas iš gyventojų nenori pripažinti Lietuvos valstybės valdžios ir ant kiekvieno iš jų apskrities komiteto vardu uždėti pabaudą nuo 100 iki 1000 markių ir įsakyti juo išieškoti”. Valstiečiai bruzdėjo Babtų, Karmėlavos, Moniškių, Vandžioagalos valsčiuose. Pepalių kaimo valstiečiai susirinkę priėmė rezoliuciją, kurioje buvo sakoma: “Atsisakom nuo visokio prispaudžiamo jungo, kuris jau mums per keturis metus nusibodo nešti”. 1919 m. balandžio 12 d. iš Kauno garlaiviu į Babtų apylinkes išvyko ginkluotas kareivių būrys hausti neklusniųjų valstiečių. Prasidėjo areštai, beginklių gyventojų mušimai, plakymas, rykštėmis, tyčiojimas iš suimtųjų. “Atėjo kareiviai naktį, — rašoma Papilių kaimo valstiečių skunde, — ir areštavo visus vyrus iš mūsų kaimo (iš namų po vieną). Žinoma, ant vietos pradėjo mušti. Moterys, buvo iš jų ir nesveikų,

[Nukelti 4 pusl.

Kelmės rajone, Ušnėnuose išikūręs lietuvių rašytojos Žemaitės muziejus, kuriame dirba jos proanukė Aldona Jankutė-Janavičienė. Čia pat, Ušnėnuose ir Volungių kaime gyvena literatūros klasikės anūkai.

Nuotraukoje: Žemaitės muziejaus vedėja Aldona Jankutė-Janavičienė su rašytojos anūkais Jonu Jankumi ir Teodoru Terasa.

Bernardo Aleksandravičiaus nuotr.

KRUVINAS BURZUAZIJS KELIAS Į VALDŽIĄ

(Atkelta iš 3 pusl.)

baisiai persigando ir dabar serga. Šeimynos tų vyrų labai sunkiame padėjime, reiktų dirbti lauko darbus, o visame kaime liko tik seni, vaikai ir moterys". Baudžiamosios ekspedicijos pirmininkas J. Jočys po egzercicijos raportavo 1919 m. balandžio 13 d. Kauno komendantui:

"Pristatydama prie šio sąrašą suareštuotų kaimo Papilų Babtų valsčiaus pranešu, kad nurodyti sąraše žmonės kaltinami už priešvalstybinę veikimą. Š. m. balandžio 9-10 pagal pranešimą viršaičio, Babtų valsčiaus gyventojai kaimo Papilų susirinkę paminėtą dieną, vadovaujant Jurgii Urlikui to paties kaimo, nutarė nepripažinti tokios valdžios, neklausyti įsakymų valdžios, neduoti naujokų, arklų, gyvulių nei javų kariuomenei, vienu žodžiu, nesiskaityti su valdžia ir valdytis savarankiškai — komunistiškai. (...) Kurstytojas Jurgis Urlikas slapstosi ir liko nesuimtas". Kitame pranešime sakoma, kad J. Urlikas "neseniai grįžęs iš Rusijos, pilnas bolševikiškos dvasios". Baudžiamosios ekspedicijos iš Kauno siuntė taip pat Vilkiuje, Veliučioje, Seredziuose ir kitose vietose.

1919 m. vasario mėn. malšinti sukilusių Suvalkijos darbininkų ir valstiečių buvo pasiūsta baudžiamoji ekspedicija, vadovaujama karininko J. Motiejūno - Valevičiaus.

1919 m. gegužės pradžioje iš Šiaulių išvyko baudžiamoji ekspedicija — 30 kareivių būrys, vadovaujamas karininko J. Gorodeckio, į Gruzdžių, Joniškių, Žagarės ir kitas žemaitijos vietas "dėl įvedimo tvarkos". Grįžęs iš šio "žygio", 1919 m. gegužės 28 d. J. Gorodeckis parašė ataskaitą, kurią pateikiame beveik nesutrumpintą:

"Šiuo metu pranešu, kad sulig Tamstos įsakymo Nr. 10 šio gegužės aš išėjau su savo komanda iš Šiaulių miestelį Žagarės dėl įvedimo tvarkos. 10 gegužės atvykau aš sodžium Meškučiai, kur surin-

kęs žinias nuo vietinio komiteto apie darbus vietinių bolševikų, suėmiau organizatorių Raudonosios armijos ir agitatorių, kuris darė pas save komunistų susirinkimus, — Tomašauskį. (...) Tą pačią dieną iš išėjau iš Meškučių ant Joniškių. Kelyje suimtas Tomašauskis norėjo pabėgti, bet buvo kareiviais užmuštas. Atvykęs Joniškių suėmiau buvusį vadą Raudonosios armijos skyriaus Jazdauskį, kuris yra pervestas Šiaulių kalėjimui. Kai kurios ypatos, kurios tarnavo pas bolševikus, bet našios nebuvo (sulig parodymų komiteto) bolševikais, sužinoję apie suareštavimą jų vadų, pabėgo į miškus. 13 gegužės išėjau iš Joniškių Žagarėn, kur ir atvykau gegužės 14. Visi garsesni bolševikai, kaip Klovas, Bartkauskis, pirmas buvęs karo komisaru ir pirmininku komiteto, o antras — karo revoliuciniame tribunole, — pabėgo dar prieš atėjimą vokiečių ir slepiasi dabar Kurliandijoje. Žagarėje suėmiau irgi daktarą Kvederą, sulig parodymų nekurių asmenų komiteto, asmuo Sovieto ir buvo išsiųstas ant susirinkimo Vilniun. (...) 25 gegužės išėjau iš Žagarės į Kruopius, kur buvo puikiausia tvarka, nes bolševizmas čia neišsiplatino ir komiteto buvo žmonės energingi. Tą pačią dieną išėjau miestelį Gruzdžiai, kur suėmiau buvusį pirmininką bolševikų deputatų tarybos Kubildį, kuris norėjo pasislėpti, bet buvo suimtas. Jo bute atradau du šautuvus ir du lauko telefono aparatą. Kelyje į Šiaulius Kubildis sulig mano įsakymu buvo sušaudytas (...)"

J. Gorodeckio vadovaujama baudžiamoji ekspedicija per dvi savo veiklos savaites žemaitijoje išžudė daugiau kaip 50 žmonių, komunistų, tarybinių aktyvistų, Tarybų valdžios šalininkų. Šiaulių karo komendantas A. Birontas pažymėjo, kad J. Gorodeckis "jam paliko gerą įspūdį".

Kaip veikė buržuaziniai nacionalistai, slopinami darbo žmonių revoliucinį judėjimą, persekiodami Tarybų valdžios šalininkus, matyti iš Kretingos apsaugos srities viršininko 1919 m. sausio 28 d.

pranešimo iš Kretingos.

Kretingos ir Sedos apskrityse radau visur bolševikiškas tarybas (komunistus), kurios nepripažino jokių valstybės įgaliojimų, ir aš iš pradžios organizavau paslaptinai, kolei nenuvertėm Tarybas. Viso labo Kretingos ir Sedos apskrityse yra sušaudyti 5 bolševikai ir 8 iš jų areštuoti.

Buržuazinė valdžia pasirūpino ir susidorojimo su liaudimi teisiniu pagrindu. 1919 m. vasario 10 d. vokiečių okupantų ir buržuazijos kontroliuojamoje Lietuvos dalyje buvo įvesta karo padėtis, įvesti ypatingi valstybės apsaugos įstatymai, karo teismai, visa valdžia vietose buvo sutelkta apskričių komendantų rankose. Karo komendantų veiklą charakterizuoja jų pranešimai Krašto apsaugos ministerijos štabui.

"Pranešu Tamstai, — rašė 1919 m. balandžio 4 d. Telšių karo komendantas B. Zaleckis, — kad Telšių apskrityje viskas jau sutvarkyta. (...) Veikusieji iš pasilikusių vietinių bolševikų suareštuoti ir daromi kasdien tyrinėjimai. Iš atžvilgio bolševizmo ir banditizmo buvo pavojus nuo Tryškių (Akmenės apskritis) ir nuo Luokės (Kuršėnų apskritis). Greit nuvykau į minėtus miestelius su kareiviais, paskyriau sulig savo nuožniuros milicijos viršininkus, išdaviau ginklų (rusų šautuvus, surinktus Telšių apskrityje), įsakiau veikti tokiu pat būdu, kaip veikiama Telšių apskrityje, ir viskas tuoj iš dalies aprimo. (...)"

Prašau Apsaugos ministerijos štabo viršininkui skubiai pranešti, ar galėsiu aš Akmenės ir Kuršėnų apskrityse paskelbti karo stovį, nes padėjimas minčiuose apskrityse labai painus, pavojingas ir reikalaujantis greito, net griežto darbo. Kas link Telšių apskrities, manau, kad elgdamasis tokiu pat būdu kaip ligi šiol, užlaikysiu pilną tvarką".

"Šiuo metu pareiškiu, — pranešė 1919 m. gegužės 10 d. Šakių karo komendantas, — kad aš su komanda 46 žmonių nuo šio 11 gegužės 10 val. ryto vykstau į apskritį, pradedant nuo Zapyškio, dėl galutinio išgaudymo nestojusių, pasislėpusių pas gyventojus ir miškuose naujokų, išieškojimo karinės amunicijos, arešto įtariamų žmonių".

Ypač savo žiaurumu pasižymėjo Sedos komendantas P. Plechavičius. LSB 1919 m. rugsėjo 25 d. pranešime apie jo veiklą rašoma: "Sedos komendantas Plechavičius naudejasi sumobilizuotais kareiviais ir net arkliais, kad apdirbtų savo dvaro laukus. Taip pavasarį kareiviai apšėjo laukus ir dabar rudenį išvaro po 12 žmonių lauko apdirbti. (...) Be to, Plechavičius terorizuoja visą apylinkę, uždaro kalėjimuose visai nekaltus žmones. Žmonės P. Plechavičiui labai pasipiktinę. Mūsų instrukterių žmonės nelabai nori klausyti ir neperka bonų. Jie sako, kad negali pasitikėti tokia, kuri laiko panašius komendantus. Panašių žinių apie P. Plechavičių mums nuolat prisiunčia".

Karo lauko teismai, šaudymai be teismo ir tardymo, — tokios priemonės karo komendantai taikė visiems, kuriuos įtardavo nepritariant buržuazinei valdžiai. Vietos

gyventojų hauginimai, terorizavimas — toks buvo visų karo komendantų pirmasis žingsnis.

"Griežtai įsakau visiems gyventojams betarpiui man arba milicijos vadams ir milicijantams teikti žinių, kur ir kokie yra bolševikai ir kiti kurstytojai prieš Lietuvos valstybę, — pabrėžiama Pasvalio apskrities komendanto karininko J. Vegelio 1919 m. rugpjūčio 14 d. įsakyme. — Kas žinodamas nepadės bus baudžiamas lygiai, kaip ir kaltininkai".

Joniškio apskrityje 1919 m. balandžio pradžioje buvo sudaryta tardymo komisija, vadovaujama karininko P. Mondvidio-Alechnovičiaus, kuri nuteisė mirties bausme apie 70 apskrities gyventojų. Čia buvo sušaudyti komunistai K. Baltaragis, P. Stropėika, Apaščios revoliucinio komiteto pirmininkas A. Patapečikas ir daugelis kitų.

Pasvalio komendantūros kalėjime 1919 m. balandžio - rugpjūčio mėnesiais buvo laikoma daugiau kaip 150 žmonių iš Biržų, Čeponių, Gulbinių, Krinčino, Linkuvos, Papilės, Vabalninko, Vaškų, Zeimelio ir Žeminių valsčių. Suimtųjų knygos skiltyje "už ką" nurodoma "komunistas", "tarnavo milicijoje prie bolševikų", "dirbo bolševikų komitete", "už politikos darbus" ir t. t.

Į Kėdainių kalėjimą vien tik 1919 m. balandžio mėn. buvo pasodinti 139 žmonės. Kėdainių karo komendantas 1919 m. gegužės 27 d. pranešė Krašto apsaugos ministerijai, kad "politinių kalinių skaičius kiekvieną dieną didėja". 1919 m. liepos 2 d. Kalėjimų departamentas informavo Krašto apsaugos ministeriją, kad "didelis skaičius kalinių, esančių Ukmergės kalėjime, sudaro pavojų kalinių pabėgimui, nes kalėjimo priežiūrėtojai negali kaip reikiant apsaugoti kalėjimą".

Ypač siautėjo buržuaziniai nacionalistai Kėdainių apskrityje. Vaizdą apie įvykius Kėdainių apskrityje galima iš dalies susidaryti iš Kooperacijos departamento tarnautojo B. Leono 1919 m. birželio 3 d. pareiškimo Prekybos ir pramonės ministerijai. 1919 m. pabaigoje jis buvo pasiūstas iš Kauno į Kėdainių apskritį organizuoti vartotojų bendrovių. Balandžio 2 d. jis Kėdainiuose buvo suimtas ir nuvarytas į Panevėžio bataliono štabą. Karininkas, tardydama B. Leoną, klausinėjo: "A, tai tu pagalbininkas Kapsuko? Sakyk, tu nupjaustei telefonus? Tu organizavai būrius kelių bei telefono sugadinimui?" Tardymo metu B. Leonas buvo mušamas, dvi savaites kalėjo Kėdainių kalėjime. 1919 m. vasario 13 d. Kėdainiuose buržuaziniai nacionalistai nužudė grupę kovotojų dėl Tarybų valdžios iš Ramygalos, tarp jų J. Marozą, A. Pečkį, J. Ružą, N. Astrauską, — viso 12 žmonių.

Nusikaltimų prieš liaudį sąraše nemaža vietos užima buržuazinės kariuomenės dalinių įvykdyti darbo žmonių žudymai. 1919 m. gegužės 19 d. Panevėžį užėmė vokiečių samdinių ir buržuazinės kariuomenės būriai. Prasidėjo gyventojų ir krautuvų plėšimai, žydų pogromai.

"Užmušimai, užpuolimai bei [Nukelta į 5 pusl.] Vilnis, 1988 m. gruodžio 8 d.

KRUVINAS BURZUAZIJS KELIAS Į VALDŽIĄ

(Atkelta iš 4 pusl.)

skaudimai daugumoj atsitikimų turėjo beprasmiškos palaidumo ir karo meto plėšimo pobūdį, — sakoma buržuazinės vyriausybės komisijos pranešime. — Nužudyta ir sužalota apie dvidešimt 65-70 m. senių ir 12 m. mergaitė. Lig gegužės 24 d. po pietų miestas buvo plėšikų valdžioje.

“Vietiniai gyventojai skundžiasi lietuvių kariuomene, nes esą neištyrusi šaudanti suimtuosius, kieno nors įskystus. Pavyzdžiui, Paliepio dvare Kazliškio valsčiuje Rokiškio apskrityje lietuvių nušautas Juozas Lčbedauskas, įskystas Paliepio dvaro savininko Kasakauskas, lenko. Jis buvo nušautas po kelių valandų suėmimo, be jokio tardymo. Tą liudija dvaro darbininkai ir aplinkiniai gyventojai”. Kitame pranešime iš Rokiškio apskrityje Panemunėlio valsčiaus rašoma: “Būna atsitikimų, kad visai nekaltus žmones suima, pasodina ir neišleidžia, neatsižvelgiant į tai, kad už juos laidavo”.

Ypač dideliu žiaurumu ir žmonių terorizavimu pasižymėjo kariuomenės vadovybės skiriamieji laikinieji karo komendantai. “Vietinis komendantas nedraudžia kareiviams nešioti prie savęs botagų, kurių dažnai tenka žmonėms už bereikalą”, — rašoma LSB 1919 m. liepos mėn. pranešime iš Dusėtų. Kas vyko buržuazinės kariuomenės daliniams užėmus Anykščius, pasakoja čia vienas dokumentas:

“Anykščių komendantas 1919 m. birželio 25 d. buvo duotas viršilai M. Preidžiui įsakymas padaryti kratas po 10 val. pas nekuriuos Anykščių gyventojus (...), — rašoma kariuomenės teismo kaltinimo akte apie M. Preidžių. — Areštuotas žmones atvedė į kalėjimą prie komendantūros, ir čionai pradėjo orgiją. Areštuotas moteriškes Preidis po vieną liepė įvesti į atskirą kambarį, kur buvo kareiviai, kiekvienai iš jų siūlė jam atiduoti, o joms nesutinkant pradėdavo mušti paguldęs per nuogą kūną kančiumi. Mušė vakare birželio 25 d. ir ryte birželio 26 d. Viso kiekvienai sudavė nuo kelių iki keliolikos sykių”.

Nors buržuazinė vyriausybė 1919 m. birželio mėn. paskelbė pareiškimą, kuriuo uždraudė tyčijimąsi iš suimtųjų ir kūno bausmių vartojimą, tačiau dokumentai liudija, kad tai buvo tik buržuazijos manevras, siekimas nors kiek apraminti visuomenėje kilusį pasipiktinimą valdžios darbais. Teroras tęsėsi toliau.

1919 m. birželio pradžioje 2-ojo pėstininkų pulko, vadovaujamo V. Grigaliūno-Glovackio, štabas, apsistojęs Pakriaunių dvare, pradėjo du mėnesius trukusią masinę egzekuciją prieš darbo žmonių atstovus. Šio pulko karo lauko teismas nutėisė mirties bausme 130 žmonių.

Kaip vykdavo šie teismai, galima įsitikinti iš M. Braželio (tėvo) pareiškimu kariuomenės teismui: “Mano sūnus tapo areštuotas ir pristatytas į 2-ojo pėstininkų pulko štabą, kur ir tapo nutėistas ant 6 metų kalėjimo. Prie šio galiu dar pridurti, jog ant teismo ne-

buvo jokio tardymo, kaip tik mušė su nagaika, ir jisai buvo priverstas sakyti, kuo jisai visai nebuvo”.

Pakraunyje buvo nužudytas rašytojas J. Smolskis-Smalstys, dirbęs tarybinį darbą Rokiškio apskrityje. Kariuomenės teismo kaltinimo išvadoje pasakyta: Liepos 4 d. 1919 m. karo lauko teismo prie 2-ojo pėstininkų pulko apsvartyta byla apie Jurą Smolskį, kaip kaltinamą bendradarbiavimu su bolševikais ir varant darbą prieš laikinąją Lietuvos valdžią, atrado kaltu ir pasmerkė šešioms metams kalėjimo.

Liepos 5 d. vakare ar liepos 6 dienos ryte, tardymo tikrai nenustatyta, nusmerktasis Smolskis buvo išvestas iš kalėjimo ir vestas į Obelius, bet pakeliui buvo palydovų nušautas. Žaizda padaryta viena galvon, nuo kurios Smolskis krito ant vietos. Po nušovimo palydovai pranešė, kad bevedant Smolskis kėsinosi bėgti į esančius prie kelio krūmus, bet tas jam nepasisekė. Kilus abejonei, kad Smolskis buvo nušautas ne bėgant nuo palydovų, bet tyčiomis, buvo padarytas tardymas, kuris išaiškino, kad Smolskis iš tikrųjų buvo nušautas tyčia palydovu P. Valasnavičium”.

Kėdainiuose, Panevėžyje, Ukmergėje, šiaurės rytų Lietuvos miesteliuose ir kaimuose kruviną pėdsaką paskui save paliko Panevėžio atskirasis batalionas. Štai ką apie jo veiklą pasakoja pats bataliono vadas J. Variakojis: “Panevėžio būreliui (dabar jau batalionui) besitraukiant iš Panevėžio sausio mėn. ir paskui pačiuose Kė-

dainiuose prisiėjo visą laiką atremti bolševikus, o taip pat prisiėjo griebtis kuo aštriausiu priemonių bolševikų agitacijos ir špionavimo sulaikymui. (...) Pačiame mieste ir apskrityje buvo daromos kratos, siunčiamos ekspedicijos. Gale sausio buvo paskelbtas karo stovis mieste ir apskrityje. Didžiausi prasikaltėliai, kaip antai špionai, bolševikų agentai, buvo teisiami karo lauko teismu, ant vietos šaudomi, jei kėsinosi pabėgti, arba siunčiami Kaunan”.

Apie Panevėžio bataliono įvykdytus nusikaltimus rašo Kvietkų klebonas P. Salučka: “1919 m. birželio 8 d. atėjo į Kvietkų kleboniją 8 apginkluoti vyrai, kurie pasivadino Panevėžio mirties bataliono kareiviais, ir pasakė, kad jie gauda komunistus, kurių aštuonis žmones jau turi suėmę, o devintą dar suimsi. Man užklausus, ką jie mano su suimtaisiais žmonėmis daryti, atsakė: Nuvesime juos į pirmą miškelį ir kulka į kaktą. Aš užprotestavau prieš tokį jų pasakymą, tvirtindamas, kad jie be teismo neturi teisės žmones šaudyti. Ant mano protesto jie tik nusišypsojo ir išėjo iš klebonijos. Už trejeto valandų atėjo žinia, kad devyni žmonės Rasčiūnų miške sušaudyti ir kad tai padarė mirties bataliono kareiviai. Ką pareiškęs pasirašau ir bažnytinį antspaudą pridėtu”.

Anglų generolas F. Krozje, 1919 m. tarnavęs Lietuvos buržuazinėje kariuomenėje inspektoriumi ir praeityje turėjęs nemažą Anglijos kolonijinių karų patirtį, įspėjo buržuazinės kariuomenės vadovybę, kad “policijos pareigos

gadina kareivius, jei jos paliekamos ant ilgesnio laiko”. Kokį masą 1919 m. vasarą buvo įgavęs karas prieš “vidaus priešus”, galima spręsti iš to, kad 1919 m. rugpjūčio mėnesį komendantūrose buvo sutelkta apie 5000 kareivių.

Buržuazinio teroro priemonės — karo laukų teismų siautėjimas, masinės darbo žmonių žudynės — parodė, kad buržuazija bijo darbo žmonių revoliucinių veiksmų, liudijo, kad ji įsitvirtino valdžioje tik persekiudama ir masiškai žudydama darbininkus ir valstiečius, pakilusius į kovą dėl šviesios ateities.

Remiantis buržuazinių laikų dokumentais, to meto periodine spauda, skelbtais prisiminimais, galima padaryti išvadą, kad 1919 metais baltojo teroro aukomis tapo apie 800 žmonių (neskaitant buržuazinės - dvarininkinės Lenkijos kariuomenės įvykdytų nusikaltimų Vilniuje ir jos užimtoje 1919 m. Lietuvos teritorijos dalyje).

Kazimieras Tamašauskas,
Lietuvos TSR centrinio
valstybinio archyvo
vyr. archeografas

Komunistu galėsi tapti tik tada, kai praturtinsi savo atmintį visų tų gerybių, kurias žmonija yra sukūrusi.

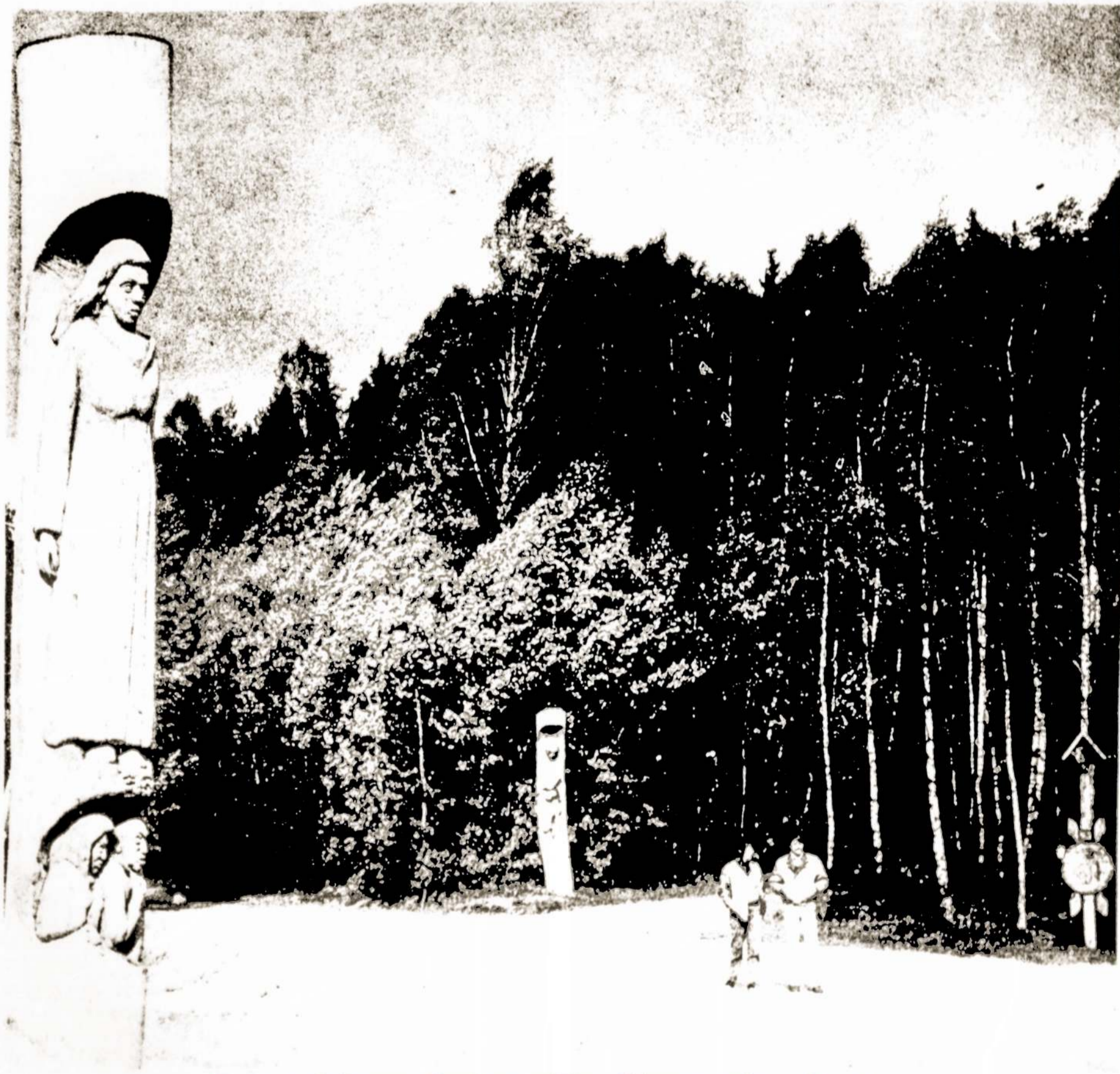
V. Leninas

Išsiauklėjęs žmogus, kuris neišpila padažo ant staltiesės, o tas, kuris nepastebi, jei tai padaro kitas.

A. Čechovas

Pasakyti aistringą kalbą — vienas dalykas, o pasakyti ją aistringai — kitas.

D. Džefersonas

Dešimt skulptūrų Kaušėnų miške, Plungės rajone Liaudies meistrų rankomis čia įamžintas Didžiojo Tėvynės karo metais nužudytų tarybinių žmonių, daugiausia žydų, prisiminimas.

Vlodo Gaudiešiaus nuotr.

Rokiškio rajone, Juodupės gyvenvietėje atidaryta dviejų aukštų parduotuvė. Pirmajame aukšte parduodamos maisto prekės. Į antrąjį aukštą iš nepatogių Juodupės autobusų stotelės patalpų persikėlė knygynas. Gedimino Svitojaus nuotraukoje: Naujajame Juodupės knygynas.

ISTORIKAMS DARBO PER AKIS

Pašnekesys su Partijos istorijos instituto direktore V. Kašauskiene

Kokie uždaviniai šlandien keliame Lietuvos Komunistų partijos istorikams?

Plati persitvarkymo programa tiesiogiai liečia ir istorijos mokslą. Mano supratimu, labai svarbu, kad partijos istorikai giliau ir visapusiškiau pažiūrėtų į socialistinės visuomenės formavimąsi. Lietuvos sąlygomis — tai ne tik demografinių pakitimų dėl vykusių aštrios klasių kovos, skaudžiai palietusios nemažą Lietuvos gyventojų dalį, paaiškinimas. Tai ir gilus pokario klasių kovos išnagrinėjimas, aiškiai atribojant, kas išplaukė iš objektyvių klasių kovos sąlygų ir kas buvo socialistinio teisingumo pažeidimų rezultatas. Būtinai atskleisti administracinės-komandinės sistemos bei J. Stalino asmenybės kulto neigiamą poveikį socialistinės visuomenės kūrimui Lietuvoje.

Partijos istorijos instituto kolektyvo ruošiamas baigiamasis „Lietuvos Komunistų partijos istorijos“ apybraižos ketvirtasis tomas, kuris apims 1959–1980 metus. Tai prieštaringas, permainų kupinas laikotarpis, kuris kompleksiskai lietuvių tarybinėje istoriografijoje plačiau nenagrinėtas. Įteiktas leidyklai kolektyvinis darbas „Lietuvos Komunistų partijos istorija“, kuriame glaustai apibūdinamas jos kelias per 70 metų. Toliau institutas rūpinasi archyvinų dokumentų rengimu spaudai ir jų publikavimu, Lietuvos Komunistų partijos ir valstybės veikėjų literatūrinio palikimo skelbimu. Yra išleistas V. Mickevičiaus-Kapsuko literatūrinis palikimas, A. Sniečkaus raštų dviomis ir knyga „Atsiminimai apie Antaną Sniečką“, 1987 m. išleista Tarybų Lietuvos valstybės ir Komunistų partijos veikėjo, žurnalisto ir rašytojo J. Paleckio publicistikos knygos: „Ieškojome kelių tikrų“, „Už geresnį pasaulį“ ir atsiminimų knyga apie jį „Taurios širdies žmogus“. Atsiliekama rengiant partijos ir valstybės veikėjų mokslines biografijas. Taip pat būtina sustiprinti tarybinės ir užsienio istoriografijos mūsų problematika klausimų nagrinėjimą. Taigi darbo istorikams per akis.

Minėjote, kad naujai peržiūrėtas stalinizmo laikotarpis. Sakykite, ar rengiamos naujos monografijos, nauji darbai?

Manome parengti knygą apie klasių kovą Lietuvoje. Tai labai aktuali tema. Reikia išaiškinti ir atskleisti, kur buvo objektyvi klasių kova, o kur ji dirbtinai buvo skatinama? Čia reikia atskleisti ir demografinius duomenis — daug žmonių buvo nužudyta buržuazinio pogrindžio, buvo iškel-

dinta už respublikos ribų. Reikia viską patikslinti, paaiškinti...

Kiekvienam istorikui gilia žinių ir teorinio patyrimo versmė yra V. Lenino Raštai. Kaip klostėsi V. Lenino Raštų leidyba lietuvių kalba?

Pirmasis V. Lenino veikalas, paskelbtas lietuvių kalba, tai „Įstatymo dėl nacionalinio lygiateisiškumo projektas“, kurį bolševikų frakcija įteikė svarstyti Valstybės dūmai. 1914 m. šis projektas antrašė „Socialdemokratų frakcijoje“ buvo išspausdintas Rygoje leidžiamame lietuvių socialdemokratų laikraštyje „Vilnis“. Šiame laikraštyje dalyvavo daug pažangių Lietuvos veikėjų. Leninas „Vilni“ priskyrė prie bolševikinės krypties leidinių, pavadindamas jį pravdintiniu. Pirmas Lenino veikalas lietuvių kalba atskiru leidiniu buvo išleistas 1918 m. Voroneže. Tai „Laiškas Amerikos darbininkams“. Marksistinės literatūros leidimais tais metais Voroneže organizavo Z. Angarietis. Tais pačiais 1918 metais Jungtinėse Amerikos Valstijose, Bruklina, išėjo dar viena Lenino knyga lietuvių kalba „Eiliniai Tarybų valdžios uždaviniai“, kuri kitais, 1919 metais, buvo platinama Lietuvoje — Vilniuje, Kaune ir kituose miestuose.

Lietuvoje iki 1940 metų buvo išleistos tik dvi V. Lenino knygos: 1933 metais, minint K. Markso mirties 50-ąsias metines, „Karl Marksas“ ir 1934 metais — V. Lenino straipsnis „Trys marksizmo šaltiniai ir trys jo sudedamosios dalys“. Žvalgyba šį leidinį dar spausdėję konfiskavo ir didžiąją dalį tiražo sunaikino, tačiau nemažai egzempliorių, padėdant spausdėvės darbininkams, pavyko išnešti ir išplatinti.

Todėl dėl suprantamų priežasčių Lietuvos Komunistų partija, būdama pogrindyje, marksistinės literatūros leidimą organizavo Smolenske. Čia 1925–1928 metais išėjo Z. Angariečio sudaryti 17 V. Lenino Raštų teminių leidinių. Į juos pateko Lenino veikalai arba jų ištraukos. Po karo Lietuvoje išleistas V. Lenino Rinktinis raštų dviomis. Marksizmo-leninizmo klasikų veikalus imta planingai leisti lietuvių kalba nuo 1948 metų Partijos istorijos institute. 1950 m. buvo pradėti leisti lietuvių kalba V. Lenino Raštai pagal IV rusišką leidimą. 1955 m. išėjo 35 pagrindiniai tomai. Vėliau, po partijos XX suvažiavimo iki 1973 m., buvo išleista dar 10 papildomų tomų.

1974 m. buvo priimtas nutarimas dėl V. Lenino Pilno raštų rinkinio lietuvių kalba išleidimo. 1976 m. pasirodė pirmieji du šio rinkinio tomai. Dabar jau yra išleista virš 40 V. Lenino Pilno raš-

tų rinkinio tomų. 1990 metais manoma užbaigti šio rinkinio visų 55 tomų leidimą. Po to pradėsime leisti K. Markso ir F. Engelso Rinktinis raštus 9 tomuose.

Mūsų partijos istorikų monografijos, studijos kartais dar užsiguli knygynų lentynose, nesudomina platesnės visuomenės.

Taip atsitikti gali dėl įvairių priežasčių. Būtina skirti fundamentalius mokslo darbus nuo taikomojo pobūdžio darbų, išlaikyti tarp jų optimalų santykį. Todėl nėra ko baimintis, jeigu ir užsiguli mokslinė knyga kokiamе nuošaliame knygynas. Reikia tirti pirkėjų poreikius ir operatyviai neįparduotas knygas perkelti į kitus knygynus. Antra, retai spaudoje, per radiją ir televizijos laidoje pristatomos išleistos istorinės knygos, neoperatyviai ir ne apie visas tokio pobūdžio knygas rašomos recenzijos. Be to, žinoma, istorikams savo studijas reikia skirti konkrečiam skaitytojui, jį sudominti medžiagos turtingumu ir naujumu. Vadinasi, turime ir geriau rašyti savo knygas.

Kokius matote būdus ryšiams su šelvių plėtoti? Ar galėtų, tarkime, šelvių istorikai pasinaudoti turtingu instituto archyvu?

Institutas palaiko ryšius su mūsų tėvynainiais JAV, kurie dar šio amžiaus pradžioje paliko Lietuvą. Ten jie, jų vaikai, įsijungę į visuomeninę-kultūrinę veiklą JAV, nenutraukė ryšių su savo gimtuoju kraštu, tėvų žeme. Taigi šios ankstyvosios emigracijos atstovams padedant, Instituto bibliotekoje yra sukaupta unikali ir respublikoje gausiausia JAV lietuvių spaudos kolekcija. Jų saugumas užtikrintas ateinančioms kartoms, ji prieinama tyrinėtojams.

Institute taip pat turime turtingą istorinę-dokumentinę medžiagą apie šią emigrantų JAV kartą. Archyve yra atskiri JAV lietuvių — Antano Bimbos, Rojaus Mizaros ir kitų veikėjų fondai, kuriuose saugoma medžiaga, vertinga ne tik JAV lietuvių istorijai, bet ir Lietuvos istorijos problemoms nušviesti. 1985–1986 m. į archyvo fondus buvo įjungta naujų dokumentų. Neseniai gavome įvairių ir turtingą fonotuotrukų rinkinį, kuris atspindi JAV lietuvių visuomenės bei politinės veiklos momentus.

Be abejonės, šiuos ryšius reikia plėsti, kartu laikas užmegzti naujus kontaktus, didinti žmonių, suinteresuotų tokiais ryšiais, skaičių. Tam sąlygos, mano supratimu, dabar yra palankesnės, negu bet kada anksčiau. Kas liečia Jūsų klausimą dėl galimybių išvijos istorikams pasinaudoti instituto archyvo medžiaga, manau, kad kalbą surastumėm.

Papasakokite apie instituto žmones...

Instituto kolektyvas nedidelis. Jame dirba per 20 mokslinių darbuotojų, dauguma turi mokslinius vardus ir laipsnius. Beveik 40 metų institutui vadovavo Lietuvos TSR MA narys korespondentas, istorijos mokslų daktaras prof. Romas Šarmaitis. Jam priklausė daugelio revoliucinių įvykių, Komunistų partijos veikėjų gyvenimo ir revoliucinės veiklos nušvietimo prioritetas. Daug profesorius prisidėjo prie Lietuvos KP veikėjų, neteisėtai Tarybų Sąjungoje 1937–1938 metais represuotų, reabilitavimo. Šiais metais iš spaudos išeina jo parengta knyga „Lietuvos revoliucionieriai“. Ilgus metus vertimų sektoriui vadovavo, dabar dirba vyresniojo moksliniu bendradarbiu Julijonas Lebedys. Jis asmeniškai atliko didelį vertėjo, redaktoriaus darbą, leidžiant lietuvių kalba pagrindinius K. Markso, F. Engelso veikalus, V. Lenino Raštus, prisidėjo prie Komunistų partijos veikėjų literatūrinio palikimo publikavimo. Prof.

RUGPJŪCIO 23-OJI VINGYJE

— Buvai Vingio parke?
— Ne, Nebuvau.
— Nu ir nu, — kažkaip neįprastai pasidvyjo V. Kapočius.

Kažkoks nekasdienis jausmas nudiegė krūtinę. Viktoras Kapočius — žmogus tiesmukiškai sąžiningas, garbingas ir akmens užantyje nenešioja. O jeigu kerta, tai tiesiai, atsistoies priešdriešiais veidu į veidą.

Nebuvo ką pasakyti ir reikėjo palaukti. Vingio parkas eilinį kartą sulaukė šimtątūkstantinės minios. Šį kartą žmonės čia susirinko į gedulo mitingą. Buvo rugpjūčio 23-oji. Istorinė diena. Tiesa, lietuviško kalendoriaus, išleisto Vilniaus „Minties“ leidyklos, 23-osios dienos lapelyje tą istoriškumą lietuviui rodė keistokai. Ten parašyta: 1944 — RUMUNIJOS IŠVADAVIMO IŠ FAŠISTINIO JUNGO DIENA. RUMUNŲ TAUTOS NACIONALINĖ ŠVENTĖ.

Ten šventė, o Vilniuje, Lietuvoje, — gedulinga. Dar išvakarėse Lietuvos televizorių ekranuose minutėlei pasirodė Vytautas Landsbergis, vienas Lietuvos Sąjūdžio Inicijatyvinės grupės narių. Tuomet pasakė, kad 23 d. mitingas įvyks 19 valandą Vingio parke. Valdžios sutikimas gautas. Ateikite, žmonės! Ši diena lietuvių tautai tragiška. Tragiška ji ir daugeliui kitų tautų. Prieš 49 metus buvo pasirašytas Molotovo-Ribentropo paktas.

Lietuvos sąjūdis. Ką mes apie jį zinome? Jau nemažai. Zinom ir iš spaudos, tik iš jos gal mažiausiai. Bent iki šiol. Ir daugiausia žinome iš mitingų. Šimtai tūkstančių žmonių tuoj pat atsisaukia į Sąjūdžio kvietimus, išėina į aikštes. Niekas, žinoma, negali tiksliai pasakyti, kiek jų tos dienos pavakare atėjo į Vingį. Bet apie 150 tūkstančių buvo. Senasis persitvarkymo didelį įvykių liudininkais. Iš ten, sakyčiau, geriausiai Lietuva paliudija ir apie Sąjūdį, apie jo įtaigą nūdieniam Lietuvos gyvenimui. Tačiau ir čia Sąjūdis matosi nepilnai.

Jau nėra Lietuvoje aikštės, kurioje sutilptų jos sąjūdis. Jis jau visatautinis, apėmęs visą Lietuvą. — Viktorai, mielas baltasis metraštininke, — po valandėlės paprašiau. — Papasakok, kaip ten, Vingio parke...

Baltuoju metraštininku pavadinau ne dėl prašmatnumo. Tai ne mano prasimanymas. Manysčiau, kad nėra Lietuvoje kito fotografo, sukaupusio tiek medžiagos apie Sąjūdį. Viktoras Kapočius — „Gimtojo krašto“ korespondentas. Tokį jį pažįsta savaitraščio skaitytojai, bet man dabar norėtusi pabrėžti kitką: TAI ŽMOGUS, NE TIEK SU FOTOAPARATU, KIEK SU VIDEOKAMERA. Jo susuktose videojuostose sukaupta nemažas karnelis Sąjūdžio darbų kronikos. O, dėl to ir BALTASIS METRAŠTININKAS. S.

R. Surbys nagrinėja Lietuvos darbininkų klasių istoriją, daug dėmesį skiria Tarybų Lietuvos visuomenės socialinės klasinės struktūros raidai nušviesti, doc. M. Tamošiūnas nagrinėja Lietuvos socialdemokratijos raidą, Lietuvos Komunistų partijos susikūrimo ir organizacinio stiprėjimo, jos tarybinių ryšių, marksizmo-leninizmo idėjų plitimo mūsų krašte problemas. Institute dirba ir nemažai jaunų žmonių, vieni jų jau uspėjo parengti ir apginti mokslų kandidato disertacijas, kiti jas rengia, ruošiasi ginti.

Kas liečia mano darbą institute, tai aš dirbu neseniai — 3 metai. **Ačiū Jums už pokalbį.**

Kalbėjosi V. Liauška

Vilnis, 1988 m. gruodžio 8 d.

ATMINTI 1863 METŲ REVOLIUCIJĄ

Toks paminklas Dubičiuose (Varėnos raj.) — jau nuo 1933 metų. Skirtas jis Liudvikui Narbutui, vienam pirmųjų ir žymesnių 1863 metų sukilimo vadų, ir dvylikai žuvusiųjų kartu su juo. Paminklinis akmuo — jų palaidojimo vietoje. Tačiau šiemet 125-osios sukilimo metinės, ir nuspręsta šia proga įrengti parką su medžio skulptūromis. Jo atidarymas ir vyko birželio 30-ąją.

Iš Centrinio valstybinio archyvo darbuotojos Vidos Girininkienės kalbos mane labiausiai nustebino: „...Dabar naujausioje literatūroje — tiek tarybinėje, lietuvių, tiek lenkų — 1863 metų sukilimas yra laikomas ne sukilimu, o revoliucija. Jame masiškai dalyvavo vietiniai gyventojai. Sukilimas turėjo savo vieningą programą, tikslus, uždavinius, vadovybę“. Tik ji apgailestavo: „Sukilime lietuvių dalyvavo labai daug — visi Lietuvos gyventojai: moterys, vaikai — šeimomis. Bet mes apie daugelį jų nieko negalime pasakyti. Mūsų broliai baltarusiai, taip pat mūsų kaimynai lenkai yra padarę šiek tiek daugiau už mus. Jie yra daugiau iškėlę savus, daugiau apie savus rašę“.

Manau, skaitytojai bus įdomu sužinoti kiek apie Narbuto būrį. Pats Liudvikas Narbutas — žinomas istoriko Teodoro Narbuto sūnus. Per sukilimą jis buvo sukilėlių Lydos apskrities kariniu viršininku. Jo būrys daugiausia laikėsi buvusioje Vilniaus gubernijoje: Nočios, Eišiškių apylinkėse, prie Rūdininkų, Dubičių. Apie L. Narbutą vadovaujamus porą šimtų žmonių dokumentuose buvo rašoma: „Tas būrys gerokai ginkluotas ir sutvarkytas, kautynių metu siunčia grandis, puikiai išnaudoja pažįstamas vietas, priedangai — medžių užtvargas“. Būriui tik pasirodžius, rašyta Vilniaus apygardos kariniam viršininkui: „16 vasario Eišiškių apylinkėse pasirodė būrys sukilėlių, vadovaujamų dvarininko Narbuto ir kunigo Gorbachevskio. Šis būrys, vykdamas iš kaimo į kaimą ir nakvodamas dvaruose ir akalicose, verbavo savanorius, ėmė maistą, o iš eigulių — ginklus“.

Paskutiniosios — lemiamos — būriui kautynės įvyko prie Dubičių. Stovyklai Narbutas buvo pasirinkęs nuošalią vietą prie Pelesos ežero. Gegužės 4 dieną būrys buvo užkluptas: mat vienas iš sukilėlių, susigundęs pažadėtą 1000 rublių už L. Narbutą galvą, išdavė jį. Per kautynes Narbutas buvo sužeistas. Pasakojama, kad mirė tepasakęs: „Mirštu už Tėvyne“. Išdavikas, gavęs už paslaugą porą rublių, vėliau buvo sukilėlių pakartas. Be L. Narbuto, tose kautynėse žuvo dar 12 žmonių. Nors tuomet sukilimo vadų laidojimo vietą buvo stengiamasi sulyginti su žeme — kad niekas nežinotų, kad visi užmirštų — tačiau L. Narbutą buvo leista palaidoti viešai. Tada Dubičių gyventojai padarė 12 karstų iš neobliuotų lentų, tryliką apkalė juodu aksomu. Visi jie buvo sudėti į bendrą duobę ir supiltas aukštas kapas, paskandin-tas gėlėse. Dokumentuose sakoma, kad tada buvo susirinkę tiek žmonių, kiek nebūdavo nei per vieną šventę, nei per vienus atlaidus.

Ir štai dabar šalia senojo paminklo užaugintas ir naujasis atmin-ties parkas. Dubičių tarybinio ūkio direktorius S. Kėrys tikisi, kad tai bus ramus poilsio kampelis. Jis padėkojo padėjusiems tą parką sukurti: Valstybiniam istorijos instituto archyvuui, — už medžiagą, istorijos etnografijos muziejui — už nuotraukas, architektams Kiškiam už projektą, už maketą — P. Klydziui... Tačiau di-Vilnis, 1988 m. gruodžio 8 d.

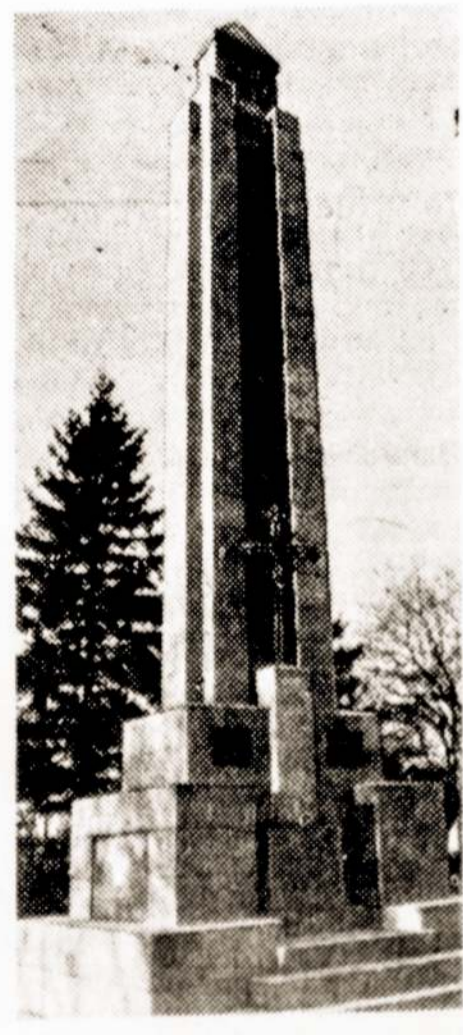
džiausia padėka — liaudies meistrams.

Atsimenu, kaip prie garbingiausių dalyvių pristojo nedidelis būrelis žmonių. Iš amžiaus galėjai spręsti — turbūt nusipelnę. Tačiau kokie čia vaikinai? Tik uždėti ažuolų lapų vainikai paaiškino: pasirodo, liaudies meistrų esama... Tiejį stebinę savo jaunumu — K. Makselis, T. Cesnulevičius. Kiti — A. Juškevičius, J. Jakštas, P. Petronis, A. Cesnulis. Pakviesti iš visos respublikos — Vilniaus, Švenčionių, savo Varėnos rajono.

Liaudies meistras A. Juškevičius pasakoja apie darbą: „Ir supuo-lėm, sugriuvom į šią vietą, suva-žiavom, dirbom, tašėm, negailėjom jėgų, skubinom laiką. Iš tikrųjų laiko pritrūko. Bet jis buvo vagia-mas iš nakties ir poilsio“. Padėko-jo visų meistrų vardu ūkio direk-toriui, specialistams, puikiam kra-nininkui ir gerai virėjai. „Šis ažu-olas turi stovėti daugiau metų, ne-gu praėjo nuo L. Narbuto žuvimo. Skiriame šį darbą visiems Dubičių ir Lietuvos gyventojams“.

Ačiū, brangūs liaudies meistrail Taigi pačiuose Dubičiuose, prie senojo paminklinio akmens, — trys skulptūros: K. Makselio „Smuikininkas“, P. Petronio „Mo-tina“ ir „L. Narbutas“. Kitų meist-rų darbai — kiek už Dubičių, miš-kelio pastogėje, toje vietoje, kur žuvo L. Narbutas. Kiekvienas meistras susirinkusiems pasakoja apie savo skulptūrą, aiškina jos simboliką. Nors medis ir pats sa-vimi labai iškalbingas. „Akmuo jau diktuoja savo sąlygas, medis — paklusnus. Nori — pridėti, nori — atimi, — samprotuoja vienas meistrų P. Petronis. — O štai čia būtų stovėjusios mano skulptū-ros“ — rodo į platesnį tarpą tarp skulptūrų. Balse — kartėlis. Dau-gybę diskusijų sukėlė architektų sprendimas išskaidyti ansamblį. Liaudies meistrai priekaištauja — kodėl išardyta vieningas ansamb-lis. Juk jo idėja — ažuolu parodyti visą sukilėlių kovą: štai čia — va-das, čia — karys, čia — išlydinti motina, čia — kova, o čia — jau į Sibirą... Ne ansamblio kompozici-ja „iš paukščio skrydžio“ svar-biausia buvo. Jam negalima buvo atimti tos prasmės, kurią suteikė skulptūrų išdėstymo tvarka. Sten-giantis įtikti formai, deja, kiek nu-kentėjo turinys.

Bet likime optimistai. Pasiguo-skime — Liudvikas Narbutas dėl to labai nepyktyk...
D. Karlonaltė

Šiauliuose, Sukilėlių kaimelyje, po restauracijos atidengtas pa-minklas, pastatytas 1935 metais, 1863 metų sukilimui pažymėti. Antano Dilio [ELTA] nuotr.

Maždaug prieš trisdešimt metų Skuodo rajono Gėsalų bibliotekos vedėja Danutė Skališienė ir Latvijos TSR Liepojos rajono Aizvykių bibliotekos vedėjas Imantas Dūdamalis susitarė Aizvykiuose įkurti lietuviškų knygų kilnojimąją bibliotekėlę. Latvijos pakraštyje, Aizvykių apylinkėse, gyvena nemaža lietuvių, todėl jau pirmaisiais metais biblioteka turėjo per 60 skaitytojų.

Nuotraukoje: Latvijos TSR Liepojos rajono Aizvykių bibliotekos vedėja Ausme Palapė su šios bibliotekos skaitytoja Stase Grundmaniene prie lietuviškų knygų kilnojamosios bibliotekėlės.

Bernardo Aleknavičiaus nuotr.

LEISK TAU, MOKYTOJA, NUSILENKTI

Zymus pedagogas V. Suchomlin-skis sakydavęs: „Suteikti vaikui poetinio įkvėpimo džiaugsmą, pa-žadinti jo širdyje gyvybingą poe-tinės kūrybos šaltinį — toks pat svarbus darbas, kaip išmokyti ra-šyti ir spręsti uždavinius“.

Tėveliams, kurių vaikai mokėsi Vilniaus miesto 19-osios vidurinės mokyklos 4a klasėje, ne naujiena, o įprastas dalykas, kad vaikai šalia kitų pamokų skiria didelį dė-mesį rankų darbams, piešimui. Nes visas šias žmogų taurinančias sa-vybes dalija jų mokytoja, LTSR švietimo pirmūnė Teresa Urbano-vič.

Neapsiriksiu sakydama, kad mo-kytoja pati galėjo būti dailininke, žiūrint jos kūrybą bei auklėtinių darbelius, kiekvienas taip pasaky-tų.

Mokytoja mano, kad pradinu-kams ypač svarbu ugdyti etinį, est-etinį išprusimą, skiepyti meilę grožiui, gėriui, pagarbos jausmą tėveliams ir visiems žmonėms, o tokie stebukladariai, kaip „ačiū“, „prašau“, „atsiprašau“ turi į moki-nio kraują augtę jaugti.

Teresa Urbanovič — autoritetas ne tik savo auklėtiniams, bet ir vi-sam pedagogų kolektyvui, tėvų komitetui ir tiems, kuriuos ji mo-kė dar prieš trisdešimt metų, ku-rie seniai baigė specialiąsias ar aukštąsias mokyklas, yra geri spe-cialistai, gražiai gyvena, o pas ją — pirmąją mokytoją, atveda mo-kytis savo vaikučius.

Pradinių klasių mokytojo įtaka žmogui be galo didelė — ji veda į aukštesnius mokslus, į darbą, į gražų šeimos židinį. Ji vedžioja visą gyvenimą... Ji žmogų daro Žmogumi.

T. Urbanovič randa laiko dau-giau vaikams pasakyti, paaiškinti, parodyti, negu reikalauja progra-ma. O ypač ketvirtoje, išleidžiamo-joje klasėje. Jie lankė architektū-rines vietas, kino teatrų, spektak-lius. Ypač vaikus sudomina Kau-no IX forto eksponatai, Zoologijos sodo žvėreliai, be galo žavisi Zo-ologijos muziejaus ekspozicija. Daug minčių sukelia Vilniaus re-voliucijos, Universiteto mokslo muziejai, kuriuos aplanko kiek-viena išleidžiamoji klasė.

— Sakoma, formules gali patys iškalti, o vertinti grožį, meną — ne. — Tuos žodžius ištarė Vilniaus

V. Kapsuko universiteto „Mokslo minties“ muziejaus masinio dar-bo skyriaus vedėjas Raimundas Jankauskas, padėkodamas T. Urbano-vič už gerai išauklėtus vai-kus.

— Draugauti su vaikais nesun-ku, tik reikia suprasti jų išgyve-nimus, tikslus, jų pasaulėjautą, juk iš prigimties vaikai veržiasi į grožį, pilnatvę.

Aš manau, kad negerų ir nesą-žiningų vaikų nėra, tik situacijos juos pastūmėja į klystkelius, — mąsto T. Urbanovič.

— Sakoma, myli svetimą vaiką... Tikriausiai, Jums, gerbiama mokytoja, šį posakį galima taikyti?

— Taip. Vaikai taip įkrito į širdį, kad ir naktį nubudusi apie juos galvoju. Ar viską padariau, kad jie suprastų pamokas. O svar-biausia, noriu įteigti, jog jie nie-kada nesustotų ties tuo, ką pa-sieks — vis ieškotų sunkesnių, įdomesnių užduočių save įpras-mindami.

Nežinau, ar išauginau, turbūt tik įžiebiau valios ir darbštumo ugnelę. Mano tikslas — ugdyti darbščius, savarankiškus ir gerus žmones. Todėl į kiekvieną moki-nuką žiūriu kaip į asmenybę.

Mokytojos žodžiuose slypi moti-niškas švelnumas. Prityrusi peda-gogė stengiasi palaikyti ryšius ne tik su tėveliais, kviesdama juos ne tik į tėvų susirinkimus, bet ir į klasės renginius, ekskursijas. O ir pati su auklėtiniais lankosi pas vaikų tėvelius.

Tikriausiai niekur taip nepasi-reiškia žmogaus humaniškumas kaip santykiuose su vaikais, bū-tent vaikai atskiria nuoširdumą nuo falšo, tikrąjį ir tariamą geru-mą. Vaikai labai vertina žodžių ir darbo vienybę, jiems itin artimas džiaugsmas ir judrumas, žavi nar-sumas ir drąsa. Viso to siekia Tere-sa Urbanovič. Manau, kad ir pas-taroji jos laida, kaip ir kitos, ku-rią dieną ateis pas savo mokytoją ir pasakys — „Leisk Tau, Moky-toja, nusilenkti, kad šiandien aš esu žmogus!“

Šį rudenį pas T. Urbanovič su-sirinko vėl patys mažiausi — pir-mokėliai. Ta pati meilė, tas pats rupestis, tiek pat švelnumo pripil-dyta klasė laukia ir jų...
Sofija Stanevičiūtė

Žmonės ir datos

GRUODŽIO 3 DIENA
PRIEŠ 90 METŲ

gimė lietuvių skulptorius Robertas Antinis. 1921 metais jis atvyksta į Kauną ir pradeda mokytis Justino Vienožinskio įsteigtuose piešimo kursuose. Perorganizavus juos į Kauno meno mokyklą, studijuoja šioje to meto lietuvių dailininkų kalvėje. Iš pradžių Robertas Antinis studijuoja tapybą ir tik vėliau pereina į skulptūros studiją, vadovaujamą Kajetono Sklėriaus. Čia jis pasireiškė kaip gabus studentas. Todėl baigęs mokyklą gauna stipendiją studijuoti užsienyje, Prancūzijoje. Vyksta ten jau kaip turintis savo programą dailininkas. Kauno meno mokykla, siekusi nacionalinio lietuvių meno tradicijų puoselėjimo ir propagavimo, išugdė meilę liaudies menui, skulptūrai. Studijuodamas Paryžiuje, Robertas Antinis nenutraukė ryšių su Lietuva, dalyvavo jos dailės gyvenime. Grįžęs į Lietuvą, skulptorius šalia kitų kūrinių sukuria projektą „Vytauto Didžiojo paminklui“, gerokai priešingą oficialiam kunigaikščio kulto garbinimui, pasireiškiamam neskoniniais, idealizuotais atvaizdais, kurių buvo gausu tuometinėje Lietuvoje. Įdomi ir „Motinos“ skulptūra, atlikta iš medžio ir turinti liaudies skulptūros archaiskumo bruožų.

Pokario metais dailininkas dėsto Kauno taikomosios ir dekoratyvinės dailės institute. Jo mokiniai šiandien gerai žinomi respublikos menininkai — Jokūbonis, Kisielis, Mozūraitė-Klemkienė, Bagdonas, Zuklys ir kiti. Skulptoriaus pokario metų darbams — Paminklui tarybiniam kariams, Marytės Melnikaitės paminklui Zarasuose, o ypač Eglės — žalčių karalienės skulptūrai Palangoje, būdingas realizmas. Beje, dailininkas yra sukūręs ir daugiau tokio pobūdžio, tik mažesnių matmenų darbų. Vėlesnė kūryba — labiau monolitiška, stabili ir savotiškai archaiska, netgi jo naudojamos medžiagos savotiškai grubios — molis, šamotas. Gerai žinomi jo „Dūdorių“ skulptūra, „Kanklininko“ variacijų serija ir kiti darbai.

Vaisinga skulptoriaus Roberto Antinio kūryba ir pedagoginis darbas susilaukė įvertinimo — dailininkui suteikti respublikos nuspelnusio meno veikėjo, liaudies dailininko, LTSR valstybinės premijos laureato vardai. Tai savotiškas mūsų šiuolaikinės skulptūros patriarchas. Jam, kaip ir kitiems jo kartos skulptoriams, būtina padėka, kad dabartinė lietuvių skulptūra, būdama šiuolaikiška, neprarado ryšio su gyvybinga liaudies meno dvasia.

GRUODŽIO 8 DIENA
PRIEŠ 70 METŲ

Vilniuje pagrindėje buvo sudaryta Vinco Mickevičiaus-Kapsuko vadovaujama Lietuvos laikinoji revoliucinė darbininkų ir vargingųjų valstiečių vyriausybė. Straipsnyje „Lietuvos Laikinosios revoliucinės darbininkų ir vargingųjų valstiečių valdžios atsiradimas“ Kapsukas rašė, kad „Lietuvos Komunistų partija turėjo nedelsiant imtis vadovauti sukilusiems Lietuvos darbininkams ir valstiečiams, kurie griežtai atmetė kontrrevoliucinės Lietuvos Tarybos, Lenkų komiteto, vokiečių ir anglų bei amerikiečių plėšikų politiką ir pasiskelbė jiems karą. Partija negalėjo laukti, kol vieni okupantų vietą užims kiti, kol sutvirtės buržuazinės karinės formuotės ir, jų padedama, buržuazija paims valdžią“. Todėl 1917-ųjų metų gruodžio 7 dieną Lietuvos Komunistų

partijos Centro Komitetas priėmė nutarimą sudaryti Lietuvos Laikinoją revoliucinę darbininkų ir valstiečių vyriausybę. Kitą dieną, gruodžio 8-ąją, partijos Centro Komiteto posėdyje, įvykusiame Vilniuje, darbininkų klube Varnų, dabartinėje Komunarų gatvėje, buvo patvirtinta Laikinoji revoliucinė vyriausybė. Jos pirmininku buvo išrinktas prityęs revoliucionierius Vincas Mickevičius-Kapsukas. Vyriausybės nariais taip pat buvo išrinkti žymūs revoliucionieriai internacionalistai. Vyriausybės narys Aleksandras Jakševičius pasakojo: „Ir štai Darbininkų klube Varnų gatvėje, kambaryje už sienos, įvyko partijos Centro Komiteto posėdis. Ten buvo priimtas Manifesto projektas ir patvirtinta vyriausybės sudėtis. Tuo metu aš turėjau kalbėti scenoje salėje susirinkusiems darbininkams. Apie vyriausybės sudėtį sužinojau tik darbininkų susirinkimui pasibaigus. Man buvo pasakyta, kad pasiūlytas sąrašas patvirtintas vienbalsiai. Iš tikrųjų būtų sunku buvę parinkti tinkamesnius draugus tam tikslui. Ar galėjo būti kokios nors abejonės dėl Vinco Mickevičiaus-Kapsuko ar Zigmo Aleksos-Angariečio kandidatūrų? Jų vardai buvo žinomi visiems Lietuvos darbo žmonėms, kaip ištikimų kovotojų revoliucionierių, Lietuvos Komunistų partijos įkūrėjų ir vadovų vardai. Konstantino Kernovičiaus kandidatūra irgi nekėlė jokių abejonų. Kernovičius buvo Vilniaus darbininkas, stalius, jį gerai pažinojo miesto darbininkai. Tai buvo 1905 metų revoliucijos dalyvis, aktyvus kovotojas prieš visokius dešiniuosius nukrypėlius. Jis buvo vienas iš pirmųjų Vilniaus darbininkų komunistinės organizacijos įkūrėjų dar 1918 metų pavasarį. Kazimieras Cichovskis buvo žymus lenkų revoliucionierius, Lenkijos ir Lietuvos socialdemokratų partijos narys, Felikso Dzeržinskio bendražygis, labai išsilavinęs inteligentas. Jis turėjo didelę revoliucinę patyrimą, buvo kalintas caro kalėjimuose, ištremtyje. Pranas Svotelis-Proletaras — kilęs iš proletarinės valstiečių šeimos, nuo pat jaunų dienų patyręs samdinio dalią, tarnavęs net pas Rytų Prūsijos buožes. Tai buvo senas Lenkijos ir Lietuvos socialdemokratų partijos narys, išsilavinęs žmogus, gerai susipažinęs su marksistine literatūra, aktyviai dalyvavęs revoliuciniame judėjime. Aiziką Vainšteiną mažai pažinojau. Prisimenu, kad tai buvo jaunas partijos narys, gerai žinomas Vilniaus darbininkams. Su Semionu Dimanšteinu susipažinau vėliau. Tai revoliucionierius profesionalas, visą savo gyvenimą paskyręs kovai už darbo žmonių interesus. Jis kalėjo, buvo tremiamas, emigravo. Tai buvo nepaprastai kuklus, labai patyręs ir išsilavinęs... Šiems draugams teko didelė atsakomybė, visas pirmųjų Tarybų valdžios Lietuvoje žingsnių sunkumas“.

GRUODŽIO 14 DIENA
PRIEŠ 65 METUS

gimė rašytojas Antanas Jonynas. Dėl sunkios ligos, turėdamas 17 metų, jis neteko regėjimo. Tačiau gabus jaunuolis nepasidavė likimo smūgiui: jis atkakliai mokėsi, rašė. Turtingą ir įvairų rašytojo kūrybinį palikimą sudaro satyriškai kuriniai eilėmis ir proza, apybraižos, knygos vaikams ir jaunimui, literatūros kritika ir publicistika. Jis išreiškė idėjinį žmogaus tvirtumą ir moralinį grožį, jo ištikimybę kilnioms socializmo idėjoms. Savo autobiografijoje Antanas Jonynas rašė: „Kiekvienas rašytojas neišvengiamai turi savo

S. Daukanto muziejus Papilėje

Akmens kraštotyrininkai ruošiasi lietuvių istoriko, rašytojo, liaudies švietėjo Simono Daukanto gimimo 200-ųjų metų minėjimui. Restauruotame name, kuriame paskutiniuosius savo gyvenimo metus leido S. Daukantas, atidarytas visuomeninis memorialinis muziejus. Papilėje jo vardu pavadintą aikštę ir 1930-aisiais metais skulptoriaus V. Grybo sukurtą paminklą prižiūri S. Daukanto vidurinės mokyklos moksleiviai. Rajono kraštotyrininkai kreipiasi į visus respublikos gyventojus, prašydami jų papildyti muziejų eksponatais, susijusiais su rašytojo gyvenimu.

idėjinį teminį lauką, iš kurio nesauvaliaudamas negali išeiti. Man toks teminis laukas buvo ir, matyt, visą gyvenimą liks rūstūs ir, mano supratimu, nepakartojamai gražūs pokario metai. Suprantama, anie metai man be galo brangūs dėl to, kad tai buvo mano kartos, o labai žymia dalimi ir visos Lietuvos idėjinio apsisprendimo metai. Labai nelengvomis, prieštaringomis sąlygomis Lietuva tada pasirinko socializmo kelią ir man, vienam iš tuometinių Lietuvos jaunuolių, nėra didesnio džiaugsmo už jutimą, kad šiame tautos apsisprendime aš ir pats labai aktyviai, labai nuoširdžiai dalyvavau“.

GRUODŽIO 15 DIENA
PRIEŠ 175 METUS

gimė lietuvių tautosakininkas, etnografas ir literatūros istorikas Liudvikas Adomas Jucevičius. Vilniaus universitete jis studijavo mediciną, tačiau 1831 metų sukilimas studijas nutraukė. Iš universiteto Jucevičius išsinešė meilę savo kraštui, liaudžiai bei jos kūrybai — dainoms, pasakoms, padavimams. Liudvikas Jucevičius lenkų kalba išleido lietuvių patarlių, priežodžių ir dainų rinkinius, keletą etnografinių straipsnių apie lietuvių mitologiją, padavimus, paskelbė lietuvių literatūros apžvalgų, paruošė veikalą „Bibliografinės ir literatūrinės žinios apie mokytus žemaičius“ ir kita.

Mirė Liudvikas Adomas Jucevičius 1846 metais.

GRUODŽIO 15 DIENA
PRIEŠ 70 METŲ

Vilniuje, dabartinės Filharmonijos salėje, įvyko pirmasis Vilniaus darbininkų atstovų tarybos posėdis, paskelbęs Tarybų valdžią Vilniaus mieste. Revoliucinio judėjimo veikėjas Kazys Rimša savo prisiminimuose rašė: „1918 metų gruodžio 15 dieną iškilmingai papuoštoje Miesto saleje susirinko Vilniaus Darbininkų atstovų taryba. Sceną puošė raudonos vėliavos ir lozungai, kurių tarpe svarbiausias buvo „Visa valdžia Taryboms!“ Salė buvo pilnutėlė. Artimiausiose gatvėse buvo daugybė žmonių. Vilniaus darbininkai džiūgavo. Komunistus pirmajame Tarybos posėdyje karštai parėmė revoliuciniai Vilniaus darbininkai, kurie buvo salėje kaip svečiai. Kiekvieną komunistų pasiūlymą lydėjo audringi plojimai. Net ir eiliniai susitaikėlių partijų nariai buvo pagauti revoliucinės bangos ir palaikė komunistų pasiū-

Fotomenininkų kūriniai parduodami knygyne

Lietuva pagrįstai didžiuojasi, kad respublikoje įsikūrusi pirmoji šalyje Fotomeno draugija, netruko tapti pripažinta visame pasaulyje. Lietuvos fotomenininkai nūnai dalyvauja visose stambiausiose pasaulio fotoparodose ir pelno prizus net tokiose prestižinėse, kaip „World press foto“.

Tačiau Lietuva, turėdama tokius pripažintus fotomenininkus, kaip Antanas Suktas, Romualdas Augūnas, Romualdas Požerskis, Antanas Macijauskas, Romualdas Rakauskas, jų kūrinius ligi šiol galėjo gėrėtis tik parodose. O juk ne vienas norėtų savo butą papuošti meniškais nuotraukomis. Ir štai spauda paskelbė apie vaisingą knygyno ir Fotomeno draugijos bendradarbiavimą: Vilniaus „Turisto“ knygyne pradėti parduoti fotomenininkų kūriniai. Naujovė iš karto patraukė visuomenę. Parduota šimtai įremintų ir dailiai apipavidalintų meninių nuotraukų, kurias atrinko draugijos meno taryba. Buvo surengti ir keli spalvotų fotografijų pardavimai, kurie tapo vos ne varžytinėmis. Dabar nedidelis „Turisto“ knygynas labai pagyvėjo: jo sienas puošia puikos fotografijos, kurių autoriai — tituluoti meistrai, na, o slenkstį nuolat mina jų meno gerbėjai. Ir negrįžta namo tuščiomis. Julius Kukaltis

— Kadaigi Britanija atsisakė priimti Italijos šiuksles, atgabentas Vakarų Vokietijos laivą: „Karin B.“, labai galimas daiktas, laivas su šiukslėmis pasuks per Atlantą į JAV, kur yra krosnių toms šiukslėms sudeginti.

lymus. Nors smulkiaburžuazinių partijų atstovų buvo dauguma Taryboje, tačiau į Tarybos prezidiumą buvo išrinkti daugiausia komunistai.

Vilniaus darbininkų išrinktų pirmosios Tarybos atstovų tarpe buvo komunistas Pranas Eidukevičius — populiarus Vilniaus darbininkų vadovas, vienas iš seniausių Lietuvos darbininkų judėjimo dalyvių. Ilgus metus jis dirbo pagrindėje, buvo vienas iš aktyviausių profsąjungos veikėjų. Vokiečių okupacijos sąlygomis 1918 metais Vilniuje jis energingai kovojo už Lietuvos Komunistų partijos sukūrimą. Pranas Eidukevičius buvo išrinktas pirmosios Vilniaus Darbininkų atstovų tarybos prezidiumo pirmininku.

Vilnis, 1988 m. gruodžio 8 d.

Tūkstančiai vilniečių auštant sekmadienio rytui spalio 23 d., susirinko prie Paveikslų galerijos, išvakarėse gražintos tikintiesiems ir vėl tampa Vilniaus katedra. Sv. mišias čia laikė ir pamokslą sakė Lietuvos katalikų bažnyčios vyskupų konferencijos pirmininkas, Kaišiadorių vyskupijos apaštalinis administratorius kardinolas Vincentas Sladkevičius [nuotraukoje kairėje].

Antano Gylis nuotr.

TELEFONAS VIETOJ VAISTŲ

Turbūt ne visada netgi gydytojas, pajutęs negalavimą, gali objektyviai nustatyti savo organizmo negalavimo priežastį. Na, o ką daryti žmogui, kurio profesija tolima nuo medicinos... Jei pasijuntama labai blogai, tenka kviesiti greitąją pagalbą, jei negalia kelia nerimą, bet iš kojų dar neverčia, einama pas apylinkės gydytoją į polikliniką. Bet juk būna situacijų, kai blogumas užėina netikėtai, per kelias minutes pasijuntama labai blogai. Ypač tai pavojinga tais atvejais, kai susilubuoja širdis. Reikia kuo operatyviau nustatyti diagnozę, imtis priemonių, kol atskubės kvalifikuota medicininė pagalba. O kaip tą padaryti?

Būtent apie šią problemą keletus metus galvojo grupė Šventojoje įsikūrusio mokslinio gydymo profilaktikos susivienijimo „Energetika“ specialistų — medikai, inžinieriai, fizikai. Tų kelerių metų darbas dabar išgarsėjo respublikoje ir neabejotinai išgarsės visoje

šalyje. To darbo rezultatas telpa ant delno — tai individualaus naudojimo elektrokardiografas. Šiuo mini prietaisu žinios apie ligonio širdies veiklą perduodamos paprasčiausiu telefonu iš namų, iš darbo kabineto, cecho, telefono būdelės gatvėje tiesiai į medicinos įstaigą, kur budi kvalifikuoti gydytojai.

Prietaisą naudoti labai paprastai: ligonis prisitvirtina prie kojų ir prie rankų metalinius žiedelius, surenka nurodytą ant prietaiso telefono numerį, ir organizmo skleidžiami signalai nuskrieja į specialų telemetrinės kardiografijos centrą. O iš čia gydytojas tuojau gauna išanalizuotą savijautos parametrų suvestinę, telefonu pataria ligoniui, ką daryti, ir siunčia jam medikų brigadą. Suprantama, naujuoju prietaisu galima naudotis ne tik ekstra atvejais, bet ir „apžiūrinti“, sakysim, po visą miestą pasklidusius pacientus profilaktiškai.

Jurgis Odraltis

SKULPTORIŲ TRADICIJA

Lietuvoje prigijo graži ir vaisinga tradicija — rengti skulptorių vasaros stovyklas ir simpoziumus. Jų tikslas praturtinti miestų ir rajonų parkus unikaliomis skulptūromis, kurios sukuriamos tų renginių metu. Klaipėdoje skulptorių simpoziumai rengiami nuo 1977 metų. Jų nuolatinė vieta — Smiltynė. Lygiai tiek metų gyvuoja unikalus skulptūrų parkas Mažvydo alėjoje, ilgą laiką buvęs vienteliu Lietuvoje.

Visą vasarą kaukši pušynų paukšneje skulptorių plaktukai. Kiekvienas čia gauna galimybę įgyvendinti seniai brandintą kūrybinį sumanymą. Užtat šį klaidėdiečių renginį taip ir vertina jaunieji skulptoriai, kurie turi mažiau galimybių atskleisti savo kūrybinę individualybę, gauti kūrybiškesnių užsakygų.

Netrukus naujosios šios vasaros Vilnis, 1988 m. gruodžio 8 d.

skulptūros bus perplukdytos per marias ir užims savo vietas skulptūrų parke, vaizdinguose uostamiesčio kampeliuose.

Šiomet Smiltynėje viešėjo svečias iš Vengrijos, su kurios miestu Debrecenu Klaipėda palaiko draugystės ryšius, Gaboras Matiofalvris. Šio skulptoriaus personalinės parodos rengtos Olandijoje, Turkijoje, Graikijoje, Lenkijoje, Ispanijoje, Vakarų Vokietijoje, Šveicarijoje.

Kartu su kolega iš Vengrijos šiemet Smiltynėje darbavosi skulptorius Kęstutis Musteikis, kurio darbai „Pajūrio motyvas“, „Ziedas“, „Sargyboje“ jau rymo skulptūrų parke, skulptoriai — vilniškis Naglis Nasvytis, stovyklų veteranas kaunietis Vytautas Narutis, vilnietis Leonas Žuklys, palangiškė skulptorė Albina Vertulienė.

Jonas Mikėlionis

Igyvendinamas gailestingumo projektas

Šiandien Vilniuje jums jau kiekvienas parodys, kur bus pastatyti pirmieji namai invalidams. Tiksliau namai, kurių pirmieji aukštai bus skirti žmonėms su sutrikusiomis judėjimo funkcijomis. Tai pats žaliausias miestas Žvėryno rajonas, o jame — naujų statybų adresas Žaliosios ir Mičiurino gatvių sankryža.

Šis gailestingumo projektas vėluoja porą dešimtmečių. Būtent prieš tiek laiko, ekonomistų nuomone, jau atsirado materialinės prielaidos rimtai rūpintis gamtos ar nelaimingo atsitiktinumo nukriausiemis žmonėmis. Ir vis tik mes delseme. O jiems nelengva su savo vežimėliais patekti pro siauras duris į mūsų parduotuves, sunku gauti ir kokybiškų vežimėlių, įsisprauti į ankstokas komunalines virtuves ir vonias su tais vežimėliais, o įlipti į traukinį nėra ko svajoti... Žodžiu, fiziškai nepilnaverčiams žmonėms tenka susidurti su visokiais įmanomais nepatogumais. Beje, ne tiek jau mažai invalidų vaikšto su mumis tom pačiom gatvėm, lanko tas pačias poliklinikas, naudojami tais pačiais buitniais patogumais — 115 tūkstančių jų yra Lietuvoje...

Rugsėjyje įsikūrė Lietuvos invalidų draugija, jos pirmininku vienbalsiai išrinktas rašytojas Jonas Mačiukevičius. Suvažiavime buvo kalbama, kaip suburti invalidus aktyviam darbui, mokslui, poilsiui. Nūnai kol kas vienintelis žingsnis — tai sporto salės, sveikatingumo kompleksai invalidams,

na, o nuo jo netoli buvo net iki respublikinių invalidų sporto varžybų. Rungiasi jie tenise, dvipūdes kilnojime, bando lošti tinklinį, krepšinį.

Invalidų draugijos suvažiavime pirmą kartą suskambėjo rimtas rupestis nelaimingais žmonėmis — Vilniaus statybos susivienijimo „Monolitas“ architektai N. Neniškis ir V. Jakienė išvakarėse paskelbė apie namų invalidams projektą. Namai bus statomi iš monolitinio gelžbetonio, tad juos lengva bus išplanuoti. Į erdvius holus iš lauko specialiais pandusais, kuriais prasilenkia du vežimėliai, vonių kambariai — 20 kvadratinėjų metrų, sanitariniai mazgai su specialiais įrenginiais tokios konstrukcijos, kad jais gali naudotis visiškai nejudantis žmogus, suprantama, žymiai erdvesni ir kambariai, kad juose, sustačius baldus, liktų vietos vežimėliui.

Respublikos socialinio aprūpinimo ministrė J. Pacevičienė pa informavo, kad imamasi nemažai priemonių užtikrinti invalidams darbo ir buities sąlygas. Tarp jų dabar pravedama apklausa, kur kas norėtų dirbti. Tos apklausos pagrindu bus statomi gamybiniai kombinatai, mokslinės laboratorijos su specifinėmis darbo sąlygomis. Respublikos ministerijos ir žinybos įpareigos rezervuoti 2 procentus visų darbo vietų invalidams. Sudaryta programa pagerinti iki 1990 metų jų gyvenimo sąlygas ir butus.

Vincetas Jurgėlionis

NAUJAS ADRESAS KURŠIŲ NERIJOJE

Kuršių neriją apdainavo daugelis poetų, čia vaisingai kūrė Tomas Manas, apie kurio lietuviškuosius metus neseniai Lietuvoje išleista knyga, o prancūzų filosofas Zanas Polis Sartras, lankydamasis Nidoje, šį unikalų gamtos kampelį pavadino lietuviškąja Sachara. Žmonės nepalaujamu triūsu sustabdė veržlų smėlynų puolimą, bet Nida, Preila, Juodkrantė, Pervalka ir šiandien traukia ne vien protus, bet ir širdis — čia svajoja pailsėti, praleisti atostogas šimtai žmonių. Juoba kad Kuršių nerijoje yra kur praleisti laisvalaikį — Tomo Mano namelis, kraštotyros muziejus Nidoje, dailės ekspozicija Juodkrantėje, Jūsų muziejus-akvariumas Smiltynėje, dešimtys skulptūrinių ansamblių vilioja poilsiautojus. Šiomet lankytinų Kuršių nerijos vietų sąrašas pasipildė nauju adresu. Smiltynėje šalia stropiai prižiūrimų kapinaičių, kuriose palaidotas pirmasis lietuvių kapitonas Liudas Stulpinas, duris atvėrė Gamtos muziejus.

Jis įsikūrė keturiose restauruotose praėjusio šimtmečio vilose, pastatytose vaizdingame pušyne ant marių kranto. Muziejuje sukaupta didžiulė eksponatų kolekcija, kurią parengė Klaipėdos jū-

rų muziejaus darbuotojai. Ekspozicijoje daug dokumentų, foto nuotraukų, pasakojančių apie Kuršių nerijos, pamario, Baltijos pakrančių istoriją, jos gamtos raidą. Ypač įdomus skyrius, skirtas tam laikui, kai buvo atkuriama nuniokota praėjusiais šimtmečiais nerijos gamta, atsodinami jos miškai. Muziejuje galima pamatyti beveik visus žvėris ir paukščius, kuriems nūnai teikia prieglobstį jau antrą dešimtmetį ošiantys nerijos pušynai, jos pakrančių atbrada su meldų atvašynais, giliai įsibridusiais į marias. Unikalia laikoma ir čia sukaupia drugelių bei vabzdžių kolekcija, kurioje per du tūkstančius eksponatų. Naujas muziejus iškart tapo labai populiarus. Daugelis klaidėdiečių šeimų čia praleidžia savaitgalio valandas, o ekskursijos atvyksta iš tolimiausių šalies kampelių.

Valdas Araminas

— Federaliniai sveikatos pareigūnai reikalauja, kad priešmokyklinio amžiaus vaikams žaidynių aikštelės būtų saugesnės, nes kaip dabar yra, nemaža vaikų žaisdami susižeidžia.

LTSR atletinės gimnastikos čempionai (iš kairės): V. Kazevičius, C. Benesevičius, B. Vaitkevičius, K. Rauba, R. Linkauskas, A. Misiškis, A. Šveigėda ir R. Sprindžiukas. R. TENDEGOLSKIO nuotr.

[Atkelta iš 10 pusl.]

dienas Palangoje.

Pragyventos jaunystės dienos Palangoje Vytautui Šliūpai paliko brangius prisiminimus. Jis su žmona buvo labai dėkingi Palangos miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui F. Užpelkiui už jiems skirtą dėmesį, sudarant sąlygas nuodugniai susipažinti su kurorto gyvenimu.

LKP Kretingos rajono komiteto pirmasis sekretorius V. Kubilius sveičiui asmeniškai aprodė kaimiško gyvenimo sąlygas rajone. Pabuvojo Vidmantų tarybiniam ūkyje, Kretingos žemės ūkio technikumė, vyskupo Valančiaus gimtinės sodyboje - muziejuje. Salantose aplankė valstiečio Orvydo sodybą - muziejų, Mosedyje akmenų unikalų muziejų.

Lankydamasis Kaune svečias pabuvojo Literatūros muziejuje, susipažino su ten esančiu ir sukauptu d-ro J. Šliūpo literatūros palikimu. Susitiko su daugeliu meno ir literatūros darbuotojų. Aplankė M. Čiurlionio paveikslų galeriją, A. Znuidzinavičiaus memorialinį muziejų, Žilinsko paveikslų galeriją ir kitus muziejus.

Paskutinės viešnagės dienas svečias praleido Vilniuje, turėdamas čia daug susitikimų su Vilniaus universiteto darbuotojais, kaip rektoriumi J. Kubiliumi ir kitais. Mokslų Akademijos Istorijos institute skaitė pranešimą. Aplankė Ateizmo muziejų, kuriame ypač daug sukaupta d-ro J. Šliūpo veiklos medžiagos. Istorijos - Etnografijos muziejuje buvo nuodugniai aptarti visi klausimai, susiję su kuriamu Palangoje J. Šliūpo muziejumi.

Išvažiudami iš Lietuvos, Vandutė ir Vytautas Šliūpai nuoširdžiai dėkojo "Tėviškės" draugijai, jos pirmininkui V. Sakalauskui, pirmininko pavaduotojui A. Kustai už iškvičimą ir sudarytas Lietuvoje sąlygas turiningai ir naudingai praleisti viešnagę.

Jonas Jurgaitis

Vilnius, 1988 m. spalio

St. Petersburg, Fl.

Puikiai pradėjome sezoną

St. Petersburg, Fla. pažangiečiai nemiega. Spalio 15 d. buvome suruošę sezono atidarymą, ir nuo tada pradėjome kiekvieną šeštadienį Senior Citizens klube turėti pietus su menine programa, kurią atlieka Dainos Mylėtojų choras, vadovaujamas Helenos Janulytės. Sakysiu, jog tai "mūsų choras", kuriuom didžiuojamės, ir kiekvieną šeštadienį susirenkame į puikias iškilmes papietauti ir pasiklausti meninės programos. Jeigu neturėtumėm Dainos Mylėtojų choro, vargiai ar publika susirinktų vien tik pietums.

Lapkričio 12 d. buvo daugiau koncertas, negu pietūs. Jame dainavo ne tik Dainos Mylėtojų choras, bet ir pagarsėjusi solistė Gertruda Račkauskienė, mūsų Monikos ir Andriaus Račkauskų marti, atvykusi iš Rytinių valstijų ir čia jau pastoviai apsigyvenusi. Kaip žinia, ji yra profesionalė muzikos srityje, didelio talento ir plačiai pripažinta gabumų menininkė. Tarp lietuvių ji mažai žinoma, bet tarp nelietuvių, ypač jaunimo,

Vilnius, 1988 m. gruodžio 8 d.

LAIŠKAI IR PARAMA

Gerbiamoji "Vilnius" Administracija:

Prisiunčiu \$100.00 vertės čekį. Penkiolika už prenumeratos atnaujinimą ir \$85 "Vilnius" paramai. Linkiu "Vilniai" ilgiausiu metų, o "Vilnius" darbuotojams geriausios sveikatos. Su pagarba.

Konstancija Thomas
Endwell, New York

Gerb. "Vilnius" Administracija:

Siunčiu Money Order sumoje \$35. Penkiolika dolerių už prenumeratą; likuui \$20 auka.

P Žilinskas
Sun City, Cal.

Please renew my subscription for another year. Enclosed is \$15 for renewal; \$10 donation.

Charles Stepan
Lewiston, Maine

Gerbiamoji Administracija:

Siunčiu \$45.00 čekį. Tai dviejų prenumeratų atnaujinimui - vieną į Lietuvą Adelinai Žasinienei ir antrą man, o \$10 laikraščiu parama.

N. Iešmantienė
Lauderdale Lakes, Fla.

Dear Julius:

Enclosed please find a check in the amount of \$20. \$15 subscription renewal and \$5 donation. My best to your Mary and the rest of "V." personnel.

Alvina Strich
Kenosha, Wis.

Gerb. "Vilnius" Adm.:

Siunčiu \$50 čekį. Praėau įdėti Vinco J. Stankaus mirties prisiminimą. Kas iš \$50 liks, bus auka laikraščiu.

E. Stankus
Miami Springs, Fla.

Dear Julius:

Enclosed is a check for \$65. Use

jos vardas skamba. Garbė mums lietuviams ją turėti ir pasidžiaugti kaip gambia lietuvaite.

Dainos Mylėtojų choro pirmininkas, gabusis solistas St. Kuzmikas, kurio dainomis gėrimės, ši kartą dainavo tik chore ir vadovavo programai, kurią atidarė gerbiamoji, grožiu žavinti lietuvaite Gertruda. Jai akompanavo Dainos Mylėtojų choro vedėja H. Janulytė. Visoms trims dainoms publika lydėjo ilgai trunkančiais entuziasingais plojimais. Po jos buvo iškviestas Dainos Mylėtojų choras, kuriam aplovismentų irgi nebuvo gailėtasi. Choro vedėja, tarp kitko, iškvieta ir solistę Gertrudą padainuoti drauge su choru, mieloji Gertruda mielai sutiko savo tvirtu balsu įsijungti į chorą, publika neatsigėrėjo.

Po skanių pietų ir turiningos meninės programos publika skirstėsi pakilia nuotaika, laukdama daugiau tokių kultūringų suėjimų bei pobūvių.

Turime viltį, kad Senior Citizens klubas su Dainos Mylėtojų choru stengsis, kiek tik galimybės leis, kiekvieną šeštadienį publiką patenkinti.

Bravo saintpetersburgiečiai pažangiečiai, kad ir sulaukė senatvės nesėdime sudėję rankų. **Jonas**

it to extend my subscription, also enter condolence for Frank Olson. The remainder is a contribution to help the continuation of "Vilnius".

Chester and Sophie Kent
Downey, Cal.

Received subscription renewal from Budrionis of Seminole, Florida along with a \$20 donation.

Helen Pine of Columbus, Ohio renewed her subscription along with an \$85 donation. **Adm.**

Hi Tony!

Enclosed find a check for Fifty dollars (\$50) 2 years subscription

for Vilnius and Sixteen dollars (16) donation. Thank you for reminding me. Keep well and take care.

Birutė Rasins
Chicago, Ill.

Dear Sir,

Enclosed is a Money Order for \$50. Use it wherever you need it.

Charles P. Lackis
Big Rapids, Mich.

Dear Friends,

Enclosed check for \$20 is for renewal of Vilnius and donation \$5.

Stella Lawatsch
Sterling Heights, Mich.

LIŪDNAS

Mirusio

Vinco J. Stankaus

PRISIMINIMAS

Jis mirė 1973 metų gruodžio 17 dieną. Jau 17 metų kaip liūdžiui be Jo, niekaip negaliu pamiršti ir niekad Jo nepamiršiu.

Ilsėkis, Vinceli mano mylimas. Tu dirbai žmonijos gerovei, o aš pasilikau našlaitėlė Tavo žmonelė, gyvendama gražaus mudviejų šeimyniško sugyvenimo prisiminimais, turiningomis tomis mūsų dienomis.

E. Stankus
Miami Springs, Fl.

Mirus Joseph Stalioraitis, Jr.

(Chicago, Ill.)

Reiškiame gilią užuojautą jo šeimai, netekusiai tėvo, ir kitiems velionies artimiesiems, bičiuliams bei idėjos draugams. Liūdime drauge su visais.

VYTAUTAS ir DOVIE YOTKA
Chicago, Ill.

Mirus Francis P. (Frank) Olson

(Libertyville, Illinois)

Reiškiame gilią užuojautą velionies žmonai Aldonai, sūnui Thomui ir jo žmonai Marie, sūnui James ir jo žmonai Kendra, keturiems anūkam, seseriai Lillian Sank bei kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

Liūdime drauge su visais.

VYTAUTAS ir DOVIE YOTKA
Chicago, Ill.

Mirus Francis P. (Frank) Olson

(Libertyville, Illinois)

Reiškiu gilią užuojautą velionies žmonai Aldonai, sūnui Thomui ir jo žmonai Marie, sūnui James ir jo žmonai Kendra, keturiems anūkam, seseriai Lillian Sank bei kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

Liūdžiui drauge su visais.

ANTANINA BUTKIS
LaGrange, Illinois

VEL \$200 "VILNIAI"

Mažai bėra tokių nuosirdžių "Vilnies" rėmėjų kaip Charles Sisevičius. Ne didelių turtų jis yra žmogus, gyvena iš Social Security pensijos, bet jo meilė laikraščiui kaip reto kurio kito vilniečio. Gavęs laikraštį jis perskaito nuo pirmo iki paskutinio puslapio ir daro išvadą, kad nebuvo gyventa veltui, aukėtasi pažangiam judėjimui, pasaulyje viskas keičiasi į gerąją pusę.

Šia pakilia nuotaika Charles Sisevičius laikraštį "Vilni" laiko artimiausiu savo dvasios draugu. Peršokęs per 90 metų amžiaus, nebepajėgdamas aktyviai darbu padėti laikraščiui gyvuoti, duosniai remia materialiai. Šį kartą ir vėl įteikė paramos \$200 taip, kaip dažnai kas mėnesį bei du mėnesius.

Nuosirdžiausias jam aciu kaip vienam iš duosnesnių laikraščio mecenatų.

Administracija

GRAZI PARAMA

San Leandro, Kalifornijoje, nedidelė "Vilnies" skaitytojų kolonija, bet dėka buvusios laikraščio vadininkės V. Taraškienės pastangoms, gana aktyvi. V. Taraškienė savanoriai, niekieno neraginama, ne tik rūpinasi atnaujinti prenumeratas taip, kaip anksčiau, bet ir parenka aukų laikraščiui.

Šiomis dienomis ji atsiuntė be komentarų sekantį laiškutį:

Gerb. drauge J. Urbikas, siunčiu du čekius \$150 vertės. Prašau paskirstyti sekančiai: \$65 už prenumeratas ir \$85 auka "Vilniai". Aukojo šios draugės: Ks. Karosienė \$25, M. Baltutienė \$25, Telda King \$15, M. Mozuraitienė \$10 ir V. Taraškienė \$10.

Nuosirdus aciu V. Taraškienei už pasidarbavimą ir minėtoms draugėms, supratusioms sunkią materialinę "Vilnies" padėtį.

Adm. J. Urbikas

ŽIEMOS ŠVENČIŲ PROGA

Sveikinu gimines, draugus bei bičiulius Lietuvoje ir čia Amerikoje. Linkiu sveikatos ir gyvenime sėkmės per visus 1989 metus.

ONA ČEPULIENĖ
Brooklyn, N.Y.

NAUJŲJŲ METŲ PROGA

Sveikinu buvusius "Laisvės" skaitytojus, taipgi vilniečius, draugus bei bičiulius čia Amerikoje ir Tarybų Lietuvoje.

Linkiu visiems geros sveikatos, laimės, sėkmės ir taikos pasaulyje.

NELLIE VENTIENĖ
Richmond Hill, N.Y.

SVEIKINAME

Su Naujais Metais visus Klubo narius, rėmėjus, draugus kurių pastangomis Klubas gyvuoja

Linkime geros sveikatos, laimės, sėkmės. Lai Naujieji metai neša tautų draugystę ir pasaulinę taiką.

VALDYBA ir NARIAI
LITHUANIAN SENIOR CITIZENS CLUB
St. Petersburg, Fla.

SVEIKINAME SU ŽIEMOS ŠVENTĖMIS IR NAUJAIS METAIS

savo gimines draugus, drauges ir pažįstamus čia JAV bei Tarybų Lietuvoje ir Kanadoje.

EDWARD ir FRANCES JORDAN
Chicago, Ill.

NAUJŲJŲ METŲ PROGA

Sveikiname visus "Vilnies" darbuotojus, skaitytojus, mūsų draugus ir drauges Amerikoje, Tarybų Lietuvoje brolius ir seseris. Linkime visiems ir visoms geros sveikatos ir ištvermės užsibrėžtuose darbuose.

LAI BUNA TAIKA ŽMONIŲ-TAUTŲ DARBUOSE.

ANTOINETTE ir PRANAS VAITKAI

MIRĖ L. MORKEVICIUS

Baigiant laikraštį paruošti spaudai telefonu gavome pranešimą, kad mirė savo laiku buvęs aktyvus pažangietis Leonas Morkevičius.

Paskutines savo gyvenimo dienas jis leido senelių prieglaudos namuose. Jo laidotuviomis, matyt, rūpinasi American-USSR Friendship draugijos komiteto darbuotojai.

Rašant šiuos žodžius nėra žinių, kur jis bus pašarvotas ir kada bus laidojamas.

Plačiau apie Leoną Morkevičių ir laidotuves bus sekančioje laikraščio laidoje.

Adm.

TRUMPAI

— Amerikos kontinentų dvidešimties šalių taikos šalininkai vykusioje Kubos sostinėje konferencijoje padarė išvadą, kad pasaulyje kova už nusiginklavimą išeina laimėtoja.

LINKSMŲ ŽIEMOS ŠVENČIŲ, LAIMINGŲ NAUJŲJŲ METŲ

VITO A. PAJAUJIS
Chicago, Illinois

Žiemos švenčių proga

Sveikiname visus savo draugijos nares, jų šeimas, draugus ir bičiulius bei visus pažangius laikraščius ir jų darbuotojus, taipgi visus taiką mylinčius žmones šioje šalyje ir Tarybų Lietuvoje.

Visoms ir visiems linkime laimingų ir darbinių ateinančių metų!

AMERIKOS LIETUVIŲ MOTERŲ KULTŪROS

DRAUGJA ir jos VALDYBA

Chicago, Illinois

NAUJŲJŲ METŲ LINKĖJIMAI

Visiems giminėms ir draugams šioje šalyje ir Kanadoje, taipgi Tarybų Lietuvoje.

Linkiu sveikų ir laimingų Naujųjų Metų.

PETRONĖ MALINAUSKAS

Chicago, Ill.

LINKSMŲ ŽIEMOS ŠVENČIŲ

bičiunams, draugams ir giminėms, gyvenantiems čia JAV, Lietuvoje, Lotynų Amerikoje ir kitur, linkime laimingų Naujųjų Metų, 1988 m. tebūna taikos ir tautų draugystės metai, sėkmingi visiems apmeninijame bei visuomeniniame gyvenime.

STANLEY J. ir ANNA JOKUBKA

LINKSMŲ ŠV. KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲJŲ METŲ

Sveikiname visus draugus ir "Vilnies" skaitytojus čia Amerikoje ir Lietuvoje. Linkime visiems geros sveikatos, ilgo gyvenimo ir džiaugsmo.

NELLIE DE SCHAFF
LOUIS DE SCHAFF

Vilnis, 1988 m. gruodžio 8 d.